

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR”, TÂRGU-MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

TEZĂ DE DOCTORAT

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC
Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA**

**DOCTORAND:
Petru-Bogdan RAȚIU**

**TÂRGU-MUREȘ
2013**

**MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII, TINERETULUI ȘI SPORTULUI
UNIVERSITATEA „PETRU MAIOR”, TÂRGU MUREȘ
FACULTATEA DE ȘTIINȚE ȘI LITERE**

**POETICA DUBLULUI
ÎN OPERA LUI MIRCEA CĂRTĂRESCU**

**CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC
Prof. univ. dr. Iulian BOLDEA**

**DOCTORAND
Petru-Bogdan RAȚIU**

**TÂRGU-MUREȘ
2013**

CUPRINS

INTRODUCERE.....	5
<i>Capitolul I – Poetica dublului. Analize și reflecții.....</i>	10
I.1. „A gândi în dubluri” – sensuri și recurențe.....	11
I.2. Particularități ale dublului. Metamorfoze și modele analitice.....	21
I.3. Trăirea prin dublu. Spre o nouă tipologie.....	34
I.4. Intersubiectivitate și intimism în perceperea dublului.....	40
I.5. Generarea dublului în literatură. Textură și cosmos poetic.....	48
I.6. Poetica dublului – noi ipoteze și coordonate interpretative.....	59
<i>Capitolul II – Conștiința auctorială în confruntare cu dublul.....</i>	69
II.1. Mircea Cărtărescu. Identitatea scriitoricească și conștiința artistică.....	69
II.2. Întregirea câmpului literar. Receptarea operei în context european.....	81
<i>Capitolul III – Risipirea dublului.....</i>	89
III.1. Eul scindat în oglinda poeziei cărtăresciene.....	89
III.2. Poezia postmodernă. Despre relație interioritate – proiecție în biografie.....	96
III.2.1 Mecanismul poeziei postmoderne. Prezintă dublul spațiu de configurare?.....	96
III.2.2 Discursul dublat. Livrescul sau despre mitul Eminescu.....	100
III.2.3. Dublul spectral și forțele interne ale imaginarului.....	104
III.2.4. Interioritatea oglinzii și reflectarea narcisismului.....	106
III.2.5. Magnetism și fluctuație sau despre relația cu Altul.....	111
III.2.6. Privirea narcisică.....	117
III.3. Nostalgicul – viziunile dedublării	125
III.3.1. Oglindirea în „vortexul” ficțiunii și al poieticului (<i>Ruletistul</i>).....	127
III.3.2. Onticul dual: copilărie și maturitate (<i>Mendebilul</i>).....	134
III.3.3. Configurații ale androgenului.....	139
III.3.3.1. Gemelaritate și ficționalizare (<i>Gemenii</i>).....	139
III.3.3.2. Ochiul și androgenia (<i>Rem</i>).....	146
III.3.3.2. Mască și ludic (<i>Travesti</i>).....	152
III.3.4. <i>Arhitectul</i> – imaginea dublului-monstruos.....	161
III.4. <i>Levantul</i> – dimensiunea spectrală a autorului.....	171
III.3.1 Metafora oglinzii infinte în spațiul levantin.....	171
III.3.2. Discursul dedublant. Pactul livresc și poetica reluării.....	174

Capitolul IV – Obiectivizarea dublului: privire și orbire.....	185
IV.1. Instaurarea narcisismului în <i>Enciclopedie</i> – dublul originar.....	185
IV.1.1. Zmeul și lumea <i>fantasy</i>	185
IV.1.2. Stilul narcisic al căutătorului.....	192
IV.1.2.1. Cuvântul poetic - pietrificare și „Lumină”	194
IV.1.2.2. <i>Auctorele</i> -enciclopedist și proiectul autocunoașterii.....	197
IV.1.2.3. <i>Pattern-ul</i> ouroboric și privirea catabasică.....	199
IV. 2. <i>Jurnalul</i> – Auto-Bio-Graphie în regimul dublului.....	201
IV.2.1. Oglindirea în trupul rizomatic al jurnalului.....	201
IV.2.2. Trăirea ca dublu și atitudinea existențial-livrescă.....	208
IV. 3. <i>Orbitor</i> – relația dublului romantic cu fractalii postmodernității.....	214
IV.3.1. Scenariul narcisic în regim fractal	214
IV.3.2. Spre „insulele de echilibru” – dublul religios	220
IV.3.3. Apocalipsa – revelarea dublului	221
IV.4. Metadublul postmodern. Decanonizarea și expansiunea narcisică.....	227
IV.4.1. <i>Postmodernismul românesc</i> – dihotomii în dezbateri	227
IV.4.2. Textualismul mediatic. Emanciparea textului și revanșa vizualului.....	239
IV.4.3. Duplicitatea și expansiunea narcisică.....	249
IV.4.4. Dedublarea tatălui în spațiul public. Etică și publicistică.....	256
Capitolul V – „Întoarcerea fiului risipitor” – o etică a devenirii.....	267
V.1. <i>Nimic</i> sau despre „geamănul tematic”.....	267
V.2. Vortexul întoarcerii – <i>Ochiul căprui al dragostei noastre</i>	276
V.3. Realul și dublul. Unitate aparentă (<i>Frumoasele străine</i>)	281
V.4. De la nostalgicul dublant spre starea zen-unitar (<i>Jurnalul Zen</i>).....	286
V.5. Spre <i>Theodoros</i> ... un proiect al unificării. Avangardă	290
CONCLUZII.....	293
ANEXE.....	302
BIBLIOGRAFIE.....	319

POETICA DUBLULUI ÎN OPERA LUI MIRCEA CĂRTĂRESCU

REZUMAT

La mai bine de 30 de ani de la apariția postmodernismului, considerăm că literatura română încă evoluează sub influența lui Mircea Cărtărescu. De la primele apariții receptarea critică a fost favorabilă, anunțând schimbarea de care era nevoie, înspre trecerea la o nouă paradigmă literară. Dezbaterile în jurul autorului persistă, opera sa propune noi dimensiuni, iar textele care se preconizează vor putea întregi viziunea pe care o abordăm. În cadrul cercetării noastre am vizat întreaga operă a autorului apărută până în iunie 2013, analizând din perspectiva poeziei dublului atât textul ficțional, cât și cel nonficțional.

Cu siguranță, o formulă critică de acces la totalitatea operei se va găsi după publicarea întregii opere a autorului; momentan, asupra operei persistă neclarități referitoare la coerența viziunii artistice, la finalitatea fiecărui volum, în construirea unei imagini unitare asupra identității scriitoricești și, nu în ultimul rând, la relația creată între autor și postmodernism, dovadă fiind și concluzia Sandei Cordoș din volumul *Lumi din cuvinte* în legătură cu romanul *Orbitor*, reflecție ce poate fi generalizată: „Pe aripile sale se găsesc, fractalic, și desene postmoderniste, dar corpul și natura aripilor sunt de altă natură”¹ – această altă natură, în fapt, provoacă un alt tip de lectură.

Reprezentarea autorului în numeroase ipostaze (ca poet, prozator, diarist, eseist, publicist) îi face pe unii (critici) circumspecți față de opera sa, care, până la urmă, produce o solidaritate existențial-livrescă pe care, nu mulți dintre autori, o pot transpune într-un limbaj atât de complex, dar, totodată, firesc și persuasiv.

Trebuie remarcat că Dan C. Mihăilescu și Camen Mușat au consemnat dominanța dublului la Mircea Cărtărescu, iar Livius Ciocârlie observă eminescianismul inversat ce apare în opera acestuia. De asemenea, Ion Bogdan Lefter vorbește despre dualitatea lui Mircea Cărtărescu (între „a fi om” și „a fi scriitor”), iar într-un articol recent Nicolae Manolescu îl consideră „retractil ca o mimoză și egocentric ca un artist” conturând același caracter fluctuant și dual al autorului. De asemenea, în interviurile oferite se subliniază relația intimă între interioritatea sa profundă și text, Mircea Cărtărescu afirma: „Cred [...] că toată substanța cărților mele este în mine, undeva, și că, de fapt, ceea ce scriu eu sunt scene, nu sunt componentele unei narațiuni, ci sunt eu însumi. Mă scriu pe mine însumi”² sau: „Tot ce am scris vreodată a fost un lung poem despre și pentru mine”³ ori: „Cărțile mele sunt expresia scripturală a ființei mele”⁴. Ceea ce ne-a determinat să observăm traseul unui eu scindat care se manifestă în toate gradele de scriitură, lentila ce dublează

¹ Sanda Cordoș, *Lumile din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, Editura Cartea Românească, București, 2012, p. 173

² Respiro, *Interviu cu Mircea Cărtărescu*, iunie 2002: http://www.respiro.org/Issue7/interviu_cartarescu.htm [accesat în 10.04.2013].

³ Ștefania Coșovei, *Interviu Mircea Cărtărescu „Visul e o parte a realității”*, *Luceafărul de dimineață*, Nr. 9, 8 aprilie 2009 Interviu cu Mircea Cărtărescu online: <http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=12427> [accesat în 10.04.2013].

⁴ Ioana Pârvolescu, *Mircea Cărtărescu - Oamenii civilizați, oamenii necivilizați interviu*, în *România literară*, nr 3, 23 ianuarie, 2002, online <http://www.romlit.ro> [accesat în 10.04.2013]

fiind permanentizată. Doar astfel versul eminescian „pe mine/ Mie redă-mă” va prinde consistență într-o lume aflată în permanentă expansiune narcisică.

Pornind de la aceste considerente generale, propunem o cercetare intitulată *Poetica dublului în opera lui Mircea Cărtărescu*, care încearcă să urmărească întreaga operă a autorului contemporan, văzută ca un tot din prisma poeziei dublului. Abordarea se va realiza pe baza poeziei, prozei ficționale și diaristice, a eseisticii, publicisticii, dar și a traducerilor și benzilor desenate apărute sub numele lui Mircea Cărtărescu.

Cercetarea noastră nu prezintă doar tema, motivul sau simbolul dublului, ci încearcă să definească un principiu poetic care se materializează atât la nivelul discursului, al scriiturii, al stilisticii, cât și la cel al imaginarului sau al atitudinalului etc. În scopul evidențierii traseului de căutare a dublului vom utiliza și volumul de benzi desenate realizat de francezul Edmond Baudoin, cât și piesa de teatru *Visul* în adaptarea regizoarei Cătălina Buzoianu, după volumul cu titlul omonim.

Scopul cercetării noastre este de a observa modul în care un eveniment tragic din biografia autorului, afectează întregul parcurs creator al acestuia. Se știe că problemele grave ce țin de identitate, ontologic, erotic sau de orice altă natură, se impregnează în psyché-ul creator. Punctul de pornire al întregului demers își are originea într-un eveniment din biografia autorului, relatat deseori în interviurile oferite, dar sintetizat și prezentat integral într-un volum de eseuri publicat în anul 2012 – *Ochiul căprui al dragostei noastre*. Ne referim aici la pierderea fratelui geamăn – „După 9 luni, eu și Victor, identici, două mici sculpturi compacte reușesc să prindă viață fiind într-o simbioză totală cu mama lor.” Unirea dintre cei doi, consubstanțialitatea ființei lor se regăsește și în onomastică – „eram Mirceavictor sau Victormircea.” Oglindirea, continua deținere a aceluiași *punctum* al privirii – dublul – „am crescut ochi în ochi cu Victor. Fratele meu a crescut ochi în ochi cu mine” prezintă dedublarea unuia în celălalt și, mai apoi, ei converg în ochii mamei, *devenind în pluralitate*. Momentele de bucurie, de la început, se sfârșesc rapid, în clipa în care gemenii se îmbolnăvesc de dubla pneumonie, ceea ce va conduce la schimbări profunde în interiorul familiei: „Victor dispăruse și dispărut este până-n ziua de azi. Părinților mei li s-a spus că băiatul a murit peste noapte. Pe Victoraș l-a înghițit pământul mizerabil al unor vremuri cumplite.” Acest moment se regăsește ca origine și umbră în fiecare topos creat de autor. Acesta va răsufla⁵ singur în căutarea dublului. De asemenea, o altă motivație în realizarea cercetării, este dorința de a clarifica evoluția viziunii auctoriale așezate sub zodia dublului și a postmodernismului. Sunt două concepte care vehiculează influența romanticului, fie ca manifestare a eului scindat, cât și ca recuperare și reluare în grilă parodică. Totuși dublul reprezintă etica gravă a operei, iar postmodernismul conturează nivelul estetic.

Încercând o analiză a manifestărilor ideatice, structurale, discursive, a nivelului stilistic și a tensiunii imaginare, am intitulat lucrarea „poetica dublului”. Astfel traducem nevoia autorului (și a fiecăruia dintre noi) de a identifica echilibrul, complementaritatea care să ne împlinescă și să ne ofere în același timp actul inițiativ de deschidere spre celălalt, spre sine însuși, pentru o împlinire de sine. Într-un timp al mass-mediei, al

⁵ Devine un verb esențial al analizei noastre. De asemenea, atenția este sporită asupra cuvintelor care conțin repetitivul „re”, ca sugestie a dedublării.

internetului și al globalizării, propria forță de „a fi” și de a ne scoate la suprafață virtualitățile închise vor întregi, vor defini și vor oferi stabilitate și siguranță de sine, pentru că suntem într-o permanentă căutare a unui principiu unic și a *Totului*. Perspectiva oferită de poetica dublului reușește să contureze o abordare ca un „tot” al textului ficțional și autobiografic, prin valorificarea resurselor limbajului, a codurilor de comunicare, a instanțelor extra/ intratextuale, a modalităților de comunicare, precum și a dialogului dintre culturi. Fiind vorba de o poetică a dublului în context postmodern, ne vom situa comprehensiunea în interiorul cvartetului autor – text – personaj – cititor, într-un imaginar creat în palimpsest.

Din punctul nostru de vedere, Mircea Cărtărescu este o conștiință artistică bine individualizată cu preocupări și disponibilități creatoare multiple. Fie că discutăm de poezie, proză scurtă, roman, jurnal, eseistică sau publicistică, nu există incompatibilitate de limbaje, de atitudini sau de stări. În final *a scrie* devine sinonim cu traversarea unui spațiu abstract în care identitatea auctorială trebuie să prindă contur din punct de vedere etic și estetic. De aceea ni s-a părut adecvată o lectură critică a textului cărtărescian pe linia dublului ca principiu de convergență. Dacă ideile și cuvintele sunt nenumărate despre opera autorului, dovadă stând vasta bibliografie critică, am considerat convenabilă o apropiere de cuvânt, de sensuri, de configurarea dublului pe care o poate oferi limbajul poetic și nucleele centrale ale operelor: o *close-reading* a tensiunii cuvântului.

În primul rând, am definit poetica dublului în urma unui excurs bibliografic vast asupra dublului. Capitolele: *“A gândi în dubluri” – sensuri și recurențe, Particularități ale dublului. Metamorfoze și modele analitice, Trăirea prin dublu. Spre o nouă tipologie, Intersubiectivitate și intimism în perceperea dublului, Generarea dublului în literatură. Textură și cosmos poetic și Poetica dublului – noi ipoteze și coordonate interpretative* consemnează un număr relativ mare de teoreticieni ai dublului, debutând cu menționarea perspectivelor religioasă, mitologică, imagologică, ale teoreticienilor transdisciplinarității, reiterând aspecte relevante din teoriile fantasticului ori ale psihanalizei, nume importante în cercetarea literară din țară și din străinătate. Ne-am propus să înțelegem, pentru început, dominantele caracterologice ale dublului cu ajutorul analizelor realizate de Otto Rank, S. Freud, J. Lacan, G. G. Jung, André Green, René Girard, Clement Rosset, Wilhelmine Kraus, Ralph Tymms, Masao Miyosi, Kraus, Robert Rogers, Carl Francis Keppler, Karl Miller, John Herdman și Gordon E. Slethaug, Lubomir Dolezel etc. Acestea sunt modele de înțelegere a vastității conceptului, a perspectivelor ce pot deriva din dialogul dintre eul scindat și dublul său. Lucrarea este construită pe un model deductiv de la generalitatea conceptului de dublu, spre definirea unei poetici a dublului prin care am creionat coordonatele întregului exercițiu interpretativ.

Unul din punctele esențiale ale descrierii dublului îl reprezintă tipologia propusă, bazându-ne pe sursele livrești consemnate și, în special, pe clasificarea lui Corin Braga, și anume: pe de o parte, am numit dublul spectral care se materializează în dublu eteral (umbră, oglindă, tablou), spiritual (gemeni, străini și androgini) și narcisism; pe de altă parte, dublul fluctuant, aflat într-un permanent schimb de întregire, fiind vorba de gemenii antinomici. Aceste forme ale dublului prind consistență în jocul identității și al alterității prin actul recunoașterii și al înțelegerii.

Interpretarea operei cărtăresciene s-a realizat prin intermediul unui instrument hermeneutic reprezentat de poetica dublului pe care am definit-o ca pe un cumul de mecanisme ale risipirii dublului în diferite stadii ale profunzimii imaginii poetice și, totodată, un model personal de rostire prin care textul devine autorefectant în treptele devenirii și al încercării de a se ajunge la unificarea intimă. Așadar am ajuns la ideea că, în postmodernism, poetica dublului înglobează poetica reciclării, a reluării și pe cea a autorefectării, a narcisicului. Palimpsestul devine un termen definitoriu pentru analiza acestei poetici, pentru că opera cuprinde creatorul pe de-a-ntregul, iar arhetipul scindării, devenit complex, va rezona în diferite planuri ale vieții noastre, ale lumii și ale discursurilor. Aprofundarea, căutarea continuă, apetența pentru regăsire se vor concretiza în rostire. Miezul ce se materializează în rostire e provocat de o lipsă majoră ce orbește ființa în întoarcerea spre adevărul ei. Freamătul, suferința și nerăbdarea produsă se resimt în cuvântul interogativ, al aflării căii spre revelație și unire. Rostirea produce dezmărginirea, metamorfoze succesive, pendularea între realități prin intermediul cuvântului poetic; toate vor conduce la accesarea adevărului. Din punctul nostru de vedere, căutarea dublului, traversarea unei lumi postmoderne solicită un traseu specific de ficționalizare ce va conține următoarele momente etice: 1. carența, lipsa, dispariția dublului (în imaginea fratelui, geamănului, mamei, tatălui, iubitei, idealului, până la orice formă în care eul se oglindește, se reflectă sau s-a proiectat odinioară); 2. asumarea dispariției și a personalității scindate; 3. debutul căutării și risipirea pentru identificarea dublului (și aici, implicit, pot exista forme multiple de dedublare), (re)luarea tuturor posibilităților de rostire prin valorificarea memoriei culturale; 4. autorefectarea și narcisicul din preaplin de sine sau, din contră, din lipsa chipului din oglindă; 5. întâlnirea dublului, revelația lui și efortul identificării.

Odată prezentate opțiunile noastre de lectură, în capitolul secund, am realizat o cercetare descriptiv-analitică a contextului social, politic și cultural, observând modul în care se naște opera autorului și cum funcționează conștiința creatoare. Mircea Cărtărescu se definește ca o individualitate narcisică ce se oglindește și se prelungește în *cel de lângă el*, a cărui privire o acaparează cu imaginea sa, dar, în același timp, e o conștiință angoasantă, determinată de stări melancolice, nostalgice, a unei depresii și lamentații constante cu pendulări între onirism și nemulțumire, între speranțe și deziluzii, siguranță de sine și neputințe. Preaplinul provine din identitatea scriitoricească, cea care iese la suprafață, autorul fiind imaginea marcantă a postmodernismului românesc. Excursul biografic este urmat de prezentarea contextului în care a apărut opera autorului, fiind un moment de cotitură pentru evoluția literaturii române și un exemplu de libertate în comunism. Actul său narcisic de oglindire și complinire în „celălalt” se reflectă în modul în care este privit autorul de către dublul său extratextual – lectorul, fie el critic literar sau cititor nespecializat. De aceea am realizat o radiografiere a modului în care piața occidentală se raportează la o cultură minoră și rostul pe care îl are postmodernismul românesc la nivel internațional, menționând în acest sens cronici apărute în Germania, Spania, Franța, Olanda, Polonia, Suedia și Ungaria. Dublul autorului, lectorul, desemnat pregnant în contemporaneitate, l-am creionat marcând expansiunea narcisică pe care o săvârșește autorul prin operă, nu doar la nivel național, ci și internațional, existând o

atitudine laudativă față de autorul român, recunoscut ca făcând parte din galeria numelor mari ale literaturii.

Capitolul al treilea debutează cu interpretarea unui fragment din *Levantul*, pe care îl considerăm arta poetică a operei cărtăresciene, dată fiind reflectarea conceptelor din partea teoretică în planul ideatic al discursului despre dublu. Coroborând imaginea fratelui dispărut și a celui ce pleacă în călătorie, am considerat că parabola risipirii identității în traversarea lumii (poetice și reale) în căutarea dublului, poate fi una optimă în a reflecta sâmburele genuin al unei conștiințe, care nu-și va trăda menirea și forța uluitoare de a se întâlni cu dublul.

Problema metodologică a fost determinată de modul în care am putea privi ca un tot opera lui Mircea Cărtărescu din perspectiva poeziei dublului. Am considerat că modelul risipirii reușește să diferențieze atitudinea și dominantă artistică a universului autorului în trei etape. În prima etapă, denumită sugestiv **Risipirea dublului**, am analizat volumele de poezie (*Faruri, vitrine și fotografii; Totul, Poeme de amor, Dragostea (poeme, 1984-1987)*), volumul de nuvele cuprins sub titlul *Nostalgia* și, nu în ultimul rând, *Levantul*, lucrarea de forță a postmodernismului românesc, care are rol de liant între etape și viziuni scriitoricești. Chiar dacă sunt genuri diferite, operele din această perioadă nu se înstrăinează unele de altele. Or, unitatea ideatică a operei prevalează în fața unității expresive, iar dedublarea este un factor ontologic purtător de semnificații ample. Astfel, în partea dedicată poeziei, am cuprins reflexele și coordonatele dinamice ale imaginarului liric, încercând să armonizăm investigația critică de până acum cu perspectiva hermeneutică aplicată prin sublinierea tensiunii dintre formele de proiecție ale eului într-un discurs biografist. La nivel etic, identitatea eului este una gravă, fie că se configurează în context erotic, fie thanatic ori în context social, cu proiecții ce se pot traduce în următoarele formule critice: *Eu sunt proiectat în altul/ Eu sunt proiectat prin altul/ Eu mă proiectez prin altul*. În schimb, la nivel estetic e vorba de biografism, de redublarea autobiografiei, a spațiilor cu referențialitate puternică, ce modifică registrul romantic al eului și modernitatea atitudinii sale în fața lumii, cu o rostire în cuvânt postmodern. După cum remarcăm în critica literară, poetul posedă un cuvânt cu o luciditate casantă, ironică, iar spiritul livresc și instinctul parodic sunt mărcile specifice ale acestei poezii ce proclamă primatul realului, al cotidianului, un statut de urgență al poemului și o stare de criză perpetuă a unui eu liric aflat într-o concretețe violentă, agresivă. De exemplu, poemul dedublării *El însumi* ne oferă imaginea inventării eului care coagulează stările impersonalizării și ale subiectivității. Subiectul liric mizează pe o exprimare corporeizantă, punând corpul ca obiect al limbajului poetic, iar eul „piele” din poezii, precum în *Ninge peste Gara de Nord* și *Îmbrățișarea* instituie intersubiectivitatea și proiecția.

Volumul *Nostalgia*, deși des vehiculat în critica literară recentă, fiind și în corpusul multor lucrări de doctorat, a fost „revizitat”, de data aceasta, printr-o nouă optică. Credem că s-a creat un raport optim între vocile critice autorizate în domeniu și structura interioară oferită de adâncimea sensurilor, celula germinativă fiind aceeași imagine a dublului pe care am surprins-o în capitolele intitulate: *Oglindirea în „vortexul” ficțiunii și al poieticului*, pentru a cuprinde esența nuvelei *Ruletistul*, *Onticul dual: copilărie și maturitate*, pentru lumea din *Mendebilul*, *Gemelaritate și ficționalizare*, pentru a percepe suprapunerile simbolice din *Gemenii*, *Ochiul și androginia*, pentru *Rem*, respectiv, *Mască*

și ludic, pentru romanul *Travesti*, iar nuvela finală *Arhitectul* dezvoltă imaginea „dublului monstruos”.

Volumul *Nostalgia* este realizat pe axa temporală a regăsirii și a proiecției. Regăsirea cu idei, personaje și evenimente ale copilăriei și ale adolescenței conlucrează cu proiecția unei lumi a textului. Se cunoaște că proza postmodernă se află sub semnul nostalgiei, după cum însuși autorul afirmă în lucrarea sa, *Postmodernismul românesc*: „fantomatică, translucidă, iluzorie, lumea psihică a postmodernității ar fi etern des-fondată dacă nu s-ar fonda tocmai pe nostalgia realelor, a paradisului pierdut”. Prin creație, omul postmodern își pune bazele, se înrădăcește, se înființează, iar nostalgia devine plăsmuitoare a cuvântului, a privirii și a spațiului.

Regimul fragmentarității, al evenimentialului și al confesiunii interogative își capătă consistența prin vortexul în care intră personajele: bătrânul narator și Ruletistul. „Vortexul conferă fiecărui eveniment o structură de monadă. Vortex înseamnă momentul în care totul se contopește într-un vârtej, momentul în care fluxul timpului se accelerează, se oprește și țâșnește apoi în afară. Vortexul nu exclude nimic, el absoarbe totul și îl revarsă apoi din nou în exterior.”⁶ Atunci ruleta reușește să contopească nostalgic toate pariurile cu viața pe care le face Ruletistul, dar ca imagine analogică, și ale naratorului, artizan al scrisului, care își sfidează limitele și moartea. Nimic nu este uitat din poveste, doar după ce „îmi închei și eu crucea și giulgiul de cuvinte, sub care voi aștepta să revin la viață”, va interveni uitarea care va închide perfecțiunea actului poetic. Depășind versurile lui Eliot în paginile scrise, viitorul rămâne al ficțiunii, fără „nici un viitor pe pământ.” Configurarea propusă conduce la fluidizarea identităților într-o imagine-monadă care oferă libertatea de multiplicitate și ficționalizare a sinelui, având o bază ontologică.

Gemelaritatea și androginia sunt două modalități de ficționalizare și textualizare. Oglindirea în poveste între personaje, iar apoi, pe rând, oglindirea autorului în momentul creației și a cititorului în descifrarea dedublării din mediu ficțional înseamnă o legătură androgină, prin care se textualizează existențe – ajungându-se la *textistențe*. Scufundarea în gemelaritatea din inconștient devine monstruoasă, în sensul oferit de Marcel Moreau, iar eliberarea se produce prin actul scriptic, chiar dacă asta presupune transpuneri în ireal, în halucinație și vis, cu amalgamarea realului și a inserțiilor supra-reale, fanastice. Până la urmă, această ficționalizare în spirală rămâne „semnul echilibrului în dezechilibru, al ordinii, al ființei în sânul schimbării”⁷. Așadar, în nuvela *Gemenii*, am propus o interpretare bazată pe două axe: recurența fotografiei și evoluția în spirală a relației *animus-anima*, ca posibilă oglindire ekphrastică a picturii *Bond of Union* a lui M.C. Escher; în *Rem*, am subliniat androginia textuală prin intermediul naratorilor și al visului înțeles dihotomic: fie ca o cale spre matricea originală, fie ca un drum spre „Minunea” ascunsă în nostalgie, amintire și joc. Romanul *Travesti* a fost analizat din perspectiva ludicului, propunând o critică instrumentală ce valorifică teoriile lui Eugen Fink, prin care relațiile dintre esență și aparență, autenticitate și mască și cele dintre personaje se modifică în funcție de alteritate și altruism. Prin nuvela *Arhitectul*, autorul încheie volumul

⁶ Hannes Böhringer, *În căutarea simplității: o poetică*, traducere de Mihai Andrei Codoban, prefață de Aurel Codoban, Editura Idea Design&Print, Cluj-Napoca, Colectia „Balkon”, 2001, p. 40.

⁷ Gilbert Durand, *Structuri antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*, traducere de Marcel Aderca, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000, p. 391.

Nostalgia, ca pe un gen mixt în care oglindirea și hazardul, reamintirea copilăriei, gemenii și androginia devin mărci ale unei poetici a dublului, ce se poate finaliza *in crescendo*. *Arhitectul* în simplitatea firului epic, ascunde traseul proiecției la nivel macro, a creării unei identități prin sacrificiu întru creație. Proiecția *psyché*-ului, a forței creatoare și a identității într-un spațiu în care hierofania oferă *dedublare în ființă*, în sensul sintagmei *intrarea în ființă* a lui Constantin Noica. Pe baza acestui principiu căutarea identității conduce spre abolirea limitelor, iar eul se propagă prin reinventare și redimensionare.

Dacă în poezie accentul a căzut destul de puțin pe valoarea intertextuală a operei, referindu-ne doar la Mihai Eminescu și la câteva nume dominante, în *Nostalgia*, efortul a fost unul mai degrabă de depistarea a formelor de dedublare, dar, în *Levantul*, după observarea intimității spectrale dintre autor, *auctore* și *alter-ego*-ul Manoil, am surprins câteva detalii ale unui discurs în care pactul livresc, ne oferă o rostire care învâluie în limbajul viu al muntenilor de odinioară întreaga istorie literară românească. Dacă în *Arhitectul* exista o pledoarie pentru actul comunicării aflat între tranzitiv și reflexiv, acum comunicarea este una a rostului ficțiunii, a pledoariei pentru îngemănarea ficțiunii cu realitatea și a culturii aflate între Orient și Occident, precum și a cuvântului „orbitor”, prin care se întrupează creativitatea lingvistică a autorului cu fantezia literaturii române. Îmbinând o analiză discursiv-hermeneutică, abordarea noastră a încercat să conducă spre concluzia că memoria culturală a poetului poate fi o recucerire a trecutului, o prezentificare prin dedublarea în scriitură, dar și o proiectare în viitorul care va sta sub semnul uniunii în imaginarul dedalic, creat sub ochii lui Argus/ Auctorele. Am utilizat teoriile recente asupra intertextului pentru a valorifica optim textul cărtărescian prin exemplificări specifice unei memorii culturale nostalgice, dar, în același timp, ludice, între apariții singulare în vers și alegorii în palimpsest. Astfel, logosul narcisic, capacitatea intertextului de a traduce autorefectarea și lumina desprinsă din coroborarea mimeticului, a trăirii și a tensiunii în actul întrupării, determină pactul livresc, care face ca *Levantul* să fie cel dintâi text-orbitor cu iz nostalgic.

Etapa a doua a operei lui Mircea Cărtărescu – **Obiectivizarea dublului: privire și orbire** – este reprezentată de clasicizarea cărtărescianismului prin *Enciclopedia zmeilor*, opera de investigație postmodernă, *Jurnalul* (volumul 1 și 2), prin care diaristul nomad, oglindit în cuvântul confesiunii, încearcă o identificare a imaginii sale, iar romanul *Orbitor* e un exod postmodern redat în tensiunea gândirii revelatoare. Interpretarea *Enciclopediei zmeilor* s-a concretizat într-un studiu amplu asupra imaginilor dublului în lumea *fantasy* și asupra stilului narcisic. Cel din urmă concept este interpretat prin suprapunere; deși începutul este unul specific stilului ca știință a tropilor, demersul interpretativ se va lansa într-o hermeneutică a textului postmodern prin care am încercat să sugerăm poetica autorefectării și corelația dintre imaginile din evenimential și funcționarea organică a limbajului artistic, pentru că, în acest limbaj parodic, nu se poate separa expresivitatea de actul revelator, căutarea prin rostire și acțiune. Am definit stilul narcisic ca ansamblul faptelor expresive de limbă și al variabilelor colectivității, prin intermediul cărora conștiința poetică valorifică un atitudinal reflexiv și reflectiv, prin care se privilegiază (re)vederea și descoperirea eului. Demonstrăm astfel armonia instituită de cuvântul care rostește, prezentând întâmplări și revelând un „enciclopedist” veritabil al dublului. În cadrul lumii *fantasy* am identificat imagini-arhetip ale dublului: alegoria

dublului spectral (*Povestea lui Lobo și Fofo*), dublul și miracolul vieții (*Povestea micuței poete Vasiliska*), Zmeul Zurbalan sau dublul ce oferă unitatea, Umbello și umbra, Animiștiutorul și complinirea gemenilor „Totul” și „Nimic”, precum și imaginea muntelui de sticlă, a copilului „gol, cu ochi limpezi de diamante” ce privea prin peretele de sticlă, oglindirea lui Banderas, labirintul de oglinzi din *Povestea doctorului Chung* sau alegoria livrescă de tip kafkian în *Povestea Maestrului Cornichonn*.

În schimb, *Jurnalul* a fost analizat ca trup rizomatic, cu numeroase linii de fugă ce însumează forme ale dublului, în ideea că diaristul, în cuvintele lui Eugen Simion, este un „narcis bicefal”. Autorul scrie din dorința de a fi conștient de sine în trepte, contextualizat și, în acest sens, am analizat fragmente de jurnal care să reflecte: trăirea ca Narcis (a contempla), trăirea prin oglindă (a conștientiza), trăirea din oglindă (dedublarea) și trăirea oglinzii din oglindă (alteritate scripturală). Propria literă, propriul scris aflat la îndemână, sunt specifice celui care își asumă destinul și celebrează intensitatea și complexitatea lumii sale. Am valorificat ideea că eul diaristic continuă să fie „un nomad al propriilor țesuturi teritoriale”, manifestându-se în textul confesiv la nivelul *auto-bio-graphie*, care ne-a oferit posibilitatea unei lecturi tabulare a unui scurt fragment, prin care să subliniem intersectarea tuturor formelor de „a fi” și pledoaria pentru text ca edificiu al ființei.

Romanul *Orbitor* a fost analizat din perspectiva fractalilor ca principiu de autogenerare și multiplicare, a scenariului narcisic, a personajelor duale și a dublului religios în imaginea Mântuitorului. Ultimele reflecții înaintea unirii, din capitolul final, devin o *summa* a dublului. Fie că e vorba de dublul trupesc, cel necesar și însetat de biografic „până ce răsuflarea sa avea să pătrundă-n plămâni mei”; dublul-desen ca pictură a „eului piele” „pe retine”; dublul spectral, față în față în oglindă; dublul-străin; gemenii antinomici; androgenii; masculinul și feminul; Binele și Răul; Trupul și Sufletul; dublul ca mântuire; de simetria sau de dublul cerebral, toate acestea se unesc în vortexul apocaliptic premergător unirii. Ultima scenă a trilogiei este revelarea dublului, a *Totului*.

Ultima secțiune a capitolului are un caracter hibrid, deoarece aflat mereu în căutarea dublului, Mircea Cărtărescu râvnește la el, având dominantă narcisică. Din acest motiv unitatea spre care tinde prin regăsirea dublului se poate realiza prin subterfugii: fie la nivelul textului, al tensiunii dintre idee, acțiune, expresie și imaginar (așa cum am demonstrat anterior); fie la nivel extratextual, prin prelungirile pe care forța auctorială, determinată implicit de dublu, o poate avea asupra celorlalți, reiterând alteritatea specifică unui artist conștient de „lumea din cuvinte” și de articulațiile textului său. La începutul capitolului am dezvăluit conștiința critică a lui Mircea Cărtărescu, cel care, printr-o logică binară, definește postmodernitatea și postmodernismul românesc, prelungindu-și caracterul de „conducător” al momentului literar și în planul receptării, fiind o carte despre alții spre sine însuși. Cartea lui Mircea Cărtărescu îl impune, înainte de orice, drept promotor al acestui curent, care mizează concomitent pe deschiderea teoretică și pe fibra creatoare. Analiza teatrului creat după opera autorului este șansa mediatizării identității sale în toate planurile culturii, demonstrând că opera e viabilă pentru aplicarea noilor teorii de naratologie. De asemenea, Mircea Cărtărescu se prelungește în zona mediaticului fiind în concordanță cu paradigma postmodernității. Expansiunea narcisică se produce conștient postmodern, prin multiplicarea imaginii oferite de volumele sale, dar și prin narațiune mediatică creată din *Levantul*, *Nostalgia* și *Travesti* în momentul dedublării epicului în

scenariu de teatru. Textul cărtărescian este într-un spațiu lectorial simultan, care convertește și dă naștere unei duplicări. Printr-o redefinire a semnificației imaginilor, cele două discursuri dezvoltă existența în spatele lor, a unei ființe producătoare, Mircea Cărtărescu oferind din sine, construcția continuă a unui dublu enigmatic producător al pluralității. Am demonstrat că imaginea din plan vizibil interacționează cu textul, acestea fiind complementare, asigurând continuitatea și potențarea ficționalității, dar și autonome în raport de filiație, cum e cazul transformării unui roman în bandă desenată. Conjunția dintre text și imagine (ilustrație, grafică, bandă desenată) este inseparabilă, iar dialogul dintre cele două reprezentări artistice are o valoare productivă, lăsând opera lui Mircea Cărtărescu să deschidă un nou capitol din democratizarea canonului literar românesc. Analiza a vizat atât circumvoluțiile textuale și imagistice, cât și *panel bordering*-ul și *cartooning*-ul benzilor desenate realizate de Edmond Baudoin.

În schimb, în publicistica lui Mircea Cărtărescu este interesantă instituirea dialogului interior cu sine însuși prin dialogul cu societatea, încercând să rezolve problema autenticității și a salvării ontologice prin care să se conștientizeze natura tranzitorie, dar stabilizantă, a omului în viața cetății. Presa în care activează și autorul este privită de noi ca o agora, iar acesta se dedublează la nivelul spațiului public, pentru a se îngriji de „o anumită calitate a relațiilor umane” și, în același timp, de a da intensitate schimbului social și, implicit, a sinelui. Duelul purtat de Mircea Cărtărescu cu societatea și dedublarea principiului patern în piața publică are ca scop un atitudinal postmodern (de tip baumian) de recuperare a responsabilității individului pentru a se ajunge la negociere etică și la consens.

Ultima etapă este denumită **„Întoarcerea fiului risipitor” – o etică a devenirii**, abordând următoarele tematici: *„Nimic” sau despre „geamănul tematic”, Vortexul întoarcerii – „Ochiul căprui al dragostei noastre”, Realul și dublul. Pseudounitate („Frumoasele străine”), De la nostalgicul dublant spre starea zen-unitar („Jurnalul Zen”) și Spre „Theodoros”... un proiect al unificării. Avangardă.*

În volumul *Nimic*, într-o poetică a esențialului și a biograficului, autorul înaintează cu forță în discurs, astfel pelicula poeticului este dominată de autenticitate și confesiune, nostalgie și lamentație, criză și optimism. Toate acestea sunt proiectate în imagini uneori statice, alteori lente sau rapide, prezentând fapticul și realul cu intensitatea emoțiilor omenești de azi, eul fiind într-o continuă confruntare cu el însuși, devenind coerent. „Schimbarea la față” a prozei sale, semnalată de volumul *Frumoasele străine*, este strâns legată de împlinirea sa prin întâlnirea cu dublul. Deși la nivel etic relația este una echilibrată și consumată, la nivel estetic aceasta încă domină. Autorul se răsfrânge încă în oglinda textului, pentru a se autoportretiza și dialoghează cu dublul său, lectorul, prin fiecare act, fapt sau eveniment pe care îl săvârșește sau la care ia parte. De aceea tema individului și a scriitorului în *lume* își ia revanșa, în chiar banalitatea sa aparentă, prin trecerea obsesivă spre „o nouă treaptă a realului”.

Odată cu jurnalul *Zen*, registrul afectiv, spiritual, estetic și identitar se modifică. Dar înainte de a-l cunoaște pe Mircea Cărtărescu, cititorul cunoaște adevărul existenței sale și al gândirii. Fără a mai identifica scrisul în jurnal cu căutarea geamănului, textul poate părea o eroare și o rebeliune a stilului și viziunii sale. Pierzându-și viziunile despre dublu, el se întâlnește acum cu sine în paginile cărții, cu speranța că își va articula un nou

limbaj, capabil să redea tonalitatea proprie a eului. Romanul care se preconizează va întări ideea unirii fiind, după afirmația autorului, primul roman despre el însuși.

În cadrul anexelor am introdus un studiu referitor la traduceri realizate după opera lui Mircea Cărtărescu, pentru a surprinde tensiunea dintre limbajul original (din limba română) și limbajul „umbră”, cel tradus prin care se va cuprinde *Totul lingvistic*. Este o aplicație care poate fi privită în continuarea capitolului dedicat publicisticii și textualismului mediatic, ca manifestare a expansiunii narcisice. De asemenea, există imagini-suport din volumele cu ilustrații și benzi desenate, dar și imagini preluate din piesa de teatru *Visul* în regia Cătălinei Buzoianu, în care se observă forme succesive ale dedublării.

Date fiind căile directe ale analizei noastre, trebuie să subliniem că fiecare interpretare a încercat să unească rezonanța, ca ecou al *psyché*-ului creator și rostirea. Nu s-a realizat o departajare netă între cele două interpretări, din cauză că am încercat să surprindem oglindirile suprapunerilor, manifestarea dublului în palimpsest. Am încercat să coroborăm achizițiile metodologice optime pentru fiecare tip de operă cu investigațiile întreprinse de critica literară. Pe acest fundal, am încercat să ne susținem argumentația prin propria voce critică ilustrând supozițiile interpretative, argumentate cu numeroase exemple din text, prin care să subliniem viziunea analitică asupra operei și coerența dintre conștiința critică și cea artistică.

Sintetizând caracterul inovator al studiului întreprins, trebuie să subliniem că am receptat opera lui Mircea Cărtărescu ca „*Tot*”, surprinzând liniile de forță și de convergență, transpunând un traseu identitar care conduce spre unitate. Astfel, poetica dublului ne conduce, în primul rând, la nivel etic, la observarea și clarificarea, pe cât posibil, a identității ce se proiectează în textul cărtărescian. Dublul se proiectează în operă sub diferite măști datorită eului scindat, geamăului Victor, „băiețelului big-bang”, privirii narcisice, nostalgicalui, vârtejului, ruletei, gemenilor, fotografiei, androginiei, travestiului, dublului-monstru, *alter-ego*-ului Manoil, zmeului, călătorului prin autobiografie, dar și datorită aceluia *pater* etic din publicistică. Toate aceste proiecții identitare sunt marca risipirii spre momentul prim, spre reîntoarcerea cu nostalgie în orizonturile originare. Întâlnirea cu dublul, geamăul Victor în scena Apocalipsei, din romanul *Orbitor*, este determinantă pentru întâlnirea și efortul de identificare cu dublul său. E un moment de o tensiune ontologică, afectivă și spirituală care surprinde elementele concepției cărtăresciene despre dublu. Din acest moment, tensiunea dintre el și altul se micșorează treptat, urmând un proces organic de asimilare și prelucrare a datelor realului. Setea de dublu se va muta în setea de mundan, de familie, de reconcilierea cu el însuși. Traversarea eului prin numeroase „lumi posibile” dezvăluie labirintul de oglinzi în care autorul își proiectează eul. Această încercare de clarificare a destinului intim se observă încă din momentul studenției, când, în lucrarea dedicată lui Mihai Eminescu, are dorința de „a acapara” sensul aceluia care îi va deveni model. Prin similare și deferențiere, cei doi devin dubluri ale unei literaturi ce, în momente de reevaluare, se află în stare născândă - „Eroul liric (ipostaza eului scindat, fără sex și identitate la nivel arhetipal) pătrunde în labirint și, în centru, reflectat în oglindă, la lumina unei flăcări, își întâlnește dublul (cealaltă jumătate a eului scindat). Unificarea celor două euri este însoțită de voluptate (în ipostaza erotică)

sau de spaimă (în cea thanatică)”⁸. De asemenea, interesantă a fost revelarea acelu *homo duplex* balcanic, ce locuiește majoritatea textelor cărtăresciene prin legende, mit, oralitate și intertext.

În al doilea rând, la nivel estetic, lucrarea noastră încearcă valorificarea resurselor limbajului poetic, a discursului postmodern în realizarea unei rostiri „dătătoare” de dublu. Intertextul, polifonia, dialogismul, spațiile suprapuse, autodiegeticul, ekphrasis-ul, stilul și narațiunea narcisică, imaginea și simbolul, *mimesis*-ul și fantezia sunt concepte des vehiculate în cadrul cercetării pentru a surprinde la nivelul expresiei, dinamica limbajului poetic și rostirea dublului. Subliniem că opera lui Mircea Cărtărescu nu este doar o rostire despre dublu, ci rostește dublul prin toate dezmărginirile textuale pe care le presupune, ajungând la punctul paroxistic – la *textistență*. Scenariul și stilul narcisic contopesc lumi, priviri autoreflexive și limbaje cu o consistență prin care se redobândește un grad de libertate specific autorului autentic și stăpân pe obiectul său.

În al treilea rând, cercetarea noastră are dorința de a revedea anumite texte, de a le sublinia importanța și relevanța în spațiul literar autohton. De aceea, din perspectivă axiologică, lucrarea propune o apropiere descriptivă și analitică a receptării critice dedicate autorului, existând numeroase voci critice care surprind esența textului cărtărescian. Totodată am recitat textul prin grile diferite, spre exemplu, pe baza conceptului de vortex în *Ruletistul*, pe teoriile lui René Girard în *Arhitectul* sau a lui Philippe Forest pentru *Frumoasele străine*. În legătură cu ultimele volume, am susținut rolul acestora în coerența generală a universului ca o etapă de tranziție spre romanul despre o singură persoană – „despre mine”, cum ar spune Mircea Cărtărescu. De asemenea am propus o altă viziune asupra publicisticii sale ca o altă formă de expansiune narcisică, subliniind atitudinalul etic și rolul axiologic al textului. Totodată am analizat ilustrațiile, benzile desenate și grafica din volumele sale, pentru a pleda spre o democratizare a canonului și implicit pentru a insista asupra relevanței imaginii și prestanța textului cărtărescian postmodern. Până la urmă, „revizitarea” operei cărtăresciene este un demers deschis, precum am subliniat în notele explicative în care am oferit și alte soluții interpretative, fie din perspectivă psihanalitică, fie naratologică. În pofida conceptualizării din prima parte a lucrării, miza cercetării noastre a fost de a reexamina aspecte insuficient, superficial ori „relaxant” analizate de critica literară, încercând să problematizăm anumite toposuri care, în esență, redau intenționalitatea autorului în legătură cu poetica dublului.

Finalul cercetării rămâne în așteptare, dovadă și titlul ultimului nostru capitol. Poetica dublului își va atinge finalitatea în romanele viitorului. Doar atunci se va putea defini sistemul dinamic care combină spectacolul realității cu lumea ca panopticum. Am încercat să eliminăm fervoarea și tenta de apărare a valorii literare a textului cărtărescian, subliniind, cu obiectivitate, că narcisismul, de care vorbește majoritatea în cazul autorului, nu trebuie înțeles strict peiorativ. Daimonul interior al autorului se manifestă ca un narcis reflexiv, dornic de oglindire, de expansiune, de revigorare continuă a propriei imagini, dar, în același timp, are timiditate, fragilitate, o revoltă interioară în fața pericolelor și a străinului. Masca a fost deseori utilizată, disimularea a fost în apanajul orgoliului și al sensibilității, androginia a fost atitudine și imagine, cuvântul putea fi casant sau

⁸ Mircea Cărtărescu, *Visul chimeric*, ediția a II-a, Editura Humanitas, București, 2011, p. 139.

obiectivizat, pentru că manifestarea dublului la nivelul realității desemna un Mircea Cărtărescu care traversa trezirea la adevărata existență. În schimb, în text se regăsește reflexul în oglindă al gesturilor ontologice ale eului, iar succesiunea cinematografică a imaginilor reface vertijul urgențelor interne. Textul său este suport pentru proiecția carențelor interioare, dar și certitudine din preaplinul recunoașterii și al expansiunii narcisice.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

I. BIBLIOGRAFIA AUTORULUI

A) OPERA

1. Cărtărescu, Mircea, Coșovei, T.T., Iaru, F., Stratan, I., *Aer cu Diamante*, Editura Humanitas, București, 2010.
2. Cărtărescu, Mircea, *Baroane*, Editura Humanitas, București, 2005.
3. Cărtărescu, Mircea, *De ce iubim femeile*, Editura Humanitas, București, 2004.
4. Cărtărescu, Mircea, *Dragostea (poeme, 1984-1987)*, Editura Humanitas, București, 1994.
5. Cărtărescu, Mircea, *Dublu album*, Editura Humanitas, București, 2009.
6. Cărtărescu, Mircea, *Enciclopedia zmeilor*, Editura Humanitas, București, 2010.
7. Cărtărescu, Mircea, *Faruri, vitrine și fotografii*, Editura Cartea Românească, București, 1980.
8. Cărtărescu, Mircea, *Frumoasele străine*, Editura Humanitas, București, 2010.
9. Cărtărescu, Mircea, *Jurnal I, 1990-1996*, Editura Humanitas, București, 2001.
10. Cărtărescu, Mircea, *Jurnal II, 1997-2003*, Editura Humanitas, București, 2005.
11. Cărtărescu, Mircea, *Levantul*, Editura Humanitas, București, 2009.
12. Cărtărescu, Mircea, *Nimic*, Editura Humanitas, București, 2010.
13. Cărtărescu, Mircea, *Nostalgia*, Editura Humanitas, București, 1993.
14. Cărtărescu, Mircea, *Nimic: poeme (1988-1992)*, Editura Humanitas, București, 2010.
15. Cărtărescu, Mircea, *Ochiul căprui al dragostei noastre*, Editura Humanitas, București, 2012.
16. Cărtărescu, Mircea, *Orbitor. Aripa dreaptă*, Editura Humanitas, București, 2007.
17. Cărtărescu, Mircea, *Orbitor. Aripa stângă*, Editura Humanitas, București, 1997.
18. Cărtărescu, Mircea, *Orbitor. Corpul*, Editura Humanitas, București, 2002.
19. Cărtărescu, Mircea, *Poeme de amor*, Editura Cartea Românească, București, 1983.
20. Cărtărescu, Mircea, *Totul*, Editura Cartea Românească, București, 1985.
21. Cărtărescu, Mircea, *Travesti*, Editura Humanitas, București, 1994.
22. Cărtărescu, Mircea, *Zen, Jurnal 2004-2010*, Editura Humanitas, București, 2011.

B) TEORIE ȘI CRITICĂ LITERARĂ

1. Cărtărescu, Mircea, „Ce este biografismul?”, în *Amfiteatru*, nr. 6, iunie, 1987.
2. Cărtărescu, Mircea, *Postmodernismul românesc*, Editura Humanitas, București, 1999.
3. Cărtărescu, Mircea, „Postmodernity as a ‘weak’ ontological, epistemological and historical experience”, în Borbély, Ștefan, Mircea Cărtărescu, et alii., *New Europe College Yearbook 1996-1997*, București, 2000.

4. Cărtărescu, Mircea, „Realismul poeziei tinere”, în *România literară*, nr. 17, 1987.
5. Cărtărescu, Mircea, *Visul Chimeric*, Editura Humanitas, București, 2011.

C) TRADUCERI

1. Cărtărescu, Mircea, *Nostalgia*, traducere de Julian Semilian, Editura New Directions, New York, 2005.

2. Cărtărescu, Mircea, *Por qué nos gustan las mujeres*, traducere de Manuel Lobo, Editura Funambulista, Madrid, 2006.
3. Cărtărescu, Mircea, *Quando hai bisogno d'amore*, traducere de Bruno Mazzoni, Editura Pagine, Colectia „Lo Scrigno“, Roma, 2003.
4. Cărtărescu, Mircea, *El Ruletista*, traducere de Marian Ochoa de Eribe Urdinguio, Editura Impedimenta, Madrid, 2012.
5. Cărtărescu, Mircea, *Sárkányok Enciklopédiája*, trad. de Gergely Zsuzsa și Szócs Géza, Editura Bookart, Csíkszereda, 2011.
6. Edmond, Baudoin, *Travesti*, d'après le roman de Mircea Cărtărescu, L'Association, coll. « Ciboulette », Paris, 2007.

II. BIBLIOGRAFIA CRITICĂ

A) VOLUME DE ISTORIE ȘI CRITICĂ LITERARĂ

1. Bârleanu, Călin-Horia, *Mircea Cărtărescu. Universul motivelor obsedante*, Editura Universitas XXI, Iași, 2011.
2. Bodi, Andrei, *Mircea Cărtărescu. Monografie*, Editura Aula, Brașov, 2000.
3. Bodi, Andrei, *Direcția optzeci în poezia română*, vol. 1. Editura Paralela 45, Pitești, 2000.
4. Boldea, Iulian, *Istoria didactică a poeziei românești*, Editura Aula, Brașov, 2005.
5. Boldea, Iulian, *Romanian Literary Perspectives and European Confluences*, Édition Asymetria, Elancourt, France, 2011.
6. Braga, Corin, *10 studii de arhetipologie*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2008.
7. Braga, Corin, *Psihobiografii*, colecția Collegium, Editura Polirom, Iași, 2011.
8. Braga, Corin, *Nichita Stănescu - Orizontul imaginar*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
9. Cistelean, Al, *Poezie și livresc*, Editura Cartea Românească, București, 1987.
10. Cistelean, Al., „*Mircea Cărtărescu*”, în Mircea Zăciu, Marian Papahagi, Aurel Sasu (coord.) *Dicționarul Esențial al Scriitorilor Români*, Editura Albatros, București, 2000.
11. Cistelean, Al., *Al doilea top*, Editura Aula, Brașov, 2004.
12. Cordoș, Sanda, *În lumea nouă*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003.
13. Cordoș, Sanda, *Lumile din cuvinte. Reprezentări și identități în literatura română postbelică*, Editura Cartea Românească, București, 2012
14. Constantinescu, Romanița, *Pași pe graniță. Studii despre imaginarul românesc al frontierei*, Editura Polirom, Iași, 2009.
15. Diaconu, Mircea A., *Poezia postmodernă*, Editura Aula, Brașov, 2002.
16. Diaconu, Mircea A., *La sud de Dumnezeu. Exerciții de luciditate*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.
17. Dobrescu, Caius *Modernitatea ultimă*, Editura Univers, București, 1998.
18. Dună, Raluca, *Eu, Autorul. Reprezentări auctoriale în literatură și pictură. Din Antichitate până în Renaștere*, Editura Tractus-Arte, București, 2010.

19. Ghiță, Cătălin, *Lumile lui Argus*, cuvânt înainte de Eugen Negrici, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.
20. Hoinărescu, Liliana, *Structuri și strategii ale ironiei în proza postmodernă românească*, colecția Universitas, Editura Academia Română, București, 2006.
21. Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, *Narațiune și dialog în proza românească. Elemente de pragmatică a textului literar*, Editura Academiei Române, București, 1991.
22. Lefter, Ion Bogdan, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii“ culturale*, Editura Paralela 45, Pitești, 2000.
23. Lefter, Ion Bogdan, *Prietenii din povestea literaturii*, Editura Paralela 45, Pitești, 2013.
24. Mancaș, Mihaela, *Tablou și actiune: descrierea în proza narativă românească*, Editura Universității din București, București, 2005.
25. Manolescu, Ion, *Benzile desenate și canonul postmodern*, Editura Cartea Românească, București, 2011.
26. Manolescu, Ion, *Videologia. O teorie tehnoculturală a imaginii globale*, Editura Polirom, Iași, 2003.
27. Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe. Eseu asupra romanului românesc*, I, III, București, Editura Cartea Românească, 1983.
28. Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române, 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008.
29. Manolescu, Nicolae, *Lista lui Manolescu. Poezie*, Editura Aula, Colectia „Canon“, Brașov, 2001.
30. Mihăilescu, Dan, C., *Literatura română în postceaușism*, Editura Polirom, Iași, 2004.
31. Moceanu, Ovidiu, *Visul și literatura*, Editura Paralela 45, Pitești, 2001.
32. Mușat, Carmen, *Perspective asupra romanului românesc postmodern și alte ficțiuni teoretice*, Editura Paralela 45, Pitești, 1998.
33. Mușat, Carmen, *Strategiile subversiunii. Descriere și narațiune în proza postmodernă românească*, Editura Paralela 45, Pitești, 2002.
34. Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism*, Editura Fundației Pro, București, 2006.
35. Oțoiu, Adrian, *Ochiul bifurcat, limba sașie. Proza generației '80. Strategii transgresive*, II, Pitești, Editura Paralela 45, 2003.
36. Oțoiu, Adrian, *Ochiul bifurcat, limba sașie. Proza generației 80*, Editura Paralela 45, Pitești, 2003.
37. Perian, Gheorghe, *A doua tradiție. Poezia naivă românească de la origini până la Anton Pann*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003.
38. Petraș, Irina, *Teme și digresiuni*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008.
39. Pop, Ion, *Jocul poeziei*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2006.
40. Pop, Delia, *Provocări ale postmodernității. Pornind de la Mircea Cărtărescu*, Editura Princeps Edit, Iași, 2010.
41. Popa, Catrinel, *Labirintul de oglinzi. Repere pentru o poetică a metatranzitivității*, Editura Polirom, Iași, 2007.

42. Regman, Cornel, *Dinspre „Cercul Literar” spre „Optzeciști”*, Editura Cartea Românească, București, 1997.
43. Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, vol IV, Editura Cartea Românească, București, 1989.
44. Șerban, Robert, *A cincea roată*, Editura Humanitas, București, 2004.
45. Ștefănescu, Alex, *Istoria literaturii romane contemporane 1941-2000*, Editura Mașina de Scris, București, 2005.
46. Ștefănescu, Dorin (coord.), Suciu, Sorin, Rezan, Adela, Rațiu, Bogdan, *Deschiderea poemului: exerciții hermeneutice*, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2012.
47. Teuțișan, Călin, *Convenții ale poeziei erotice românești*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.
48. Țeposu, Radu G, *Istoria tragică & grotescă a întunecatului deceniu literar nouă*, București, Editura Eminescu, 1993, ediția a II-a, pref. de Al. Cistelean, Editura Cartea românească, București, 2006.
49. Ursa, Anca, *Metamorfozele oglinzii. Imaginarul jurnalului românesc*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2006.
50. Ursa, Mihaela, *Optzecismul și promisiunile postmodernismului*, Editura Paralela 45, Pitești, 1999.
51. Vakulovski, Mihail, *Portret de grup cu „generația 80”*, Editura Tracus Arte, București, 2010.
52. Zafiu, Rodica, *Narațiune și poezie*, Editura All, colecția „Philologos”, București, 2000.

B) VOLUME DE ESTETICĂ, TEORIE ȘI STUDII LITERARE

1. ****Poetica americană. Orientări actuale*, Studii critice, antologie, note și bibliografie de Mircea Borcilă și Richard McLain, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1981.
2. Adam, Jean Michel, Revaz, Francoise, *Analiza povestirii*, traducere de Sorin Pârvu, Editura Institutul European, Iași, 1999.
3. Adam, Jean-Michel, Petitjean, Andre, *Textul descriptiv. Poetică istorică și lingvistică textuală cu aplicații, exerciții și răspunsuri*, traducere de Cristina Strătilă, prefață de Vasile Dospinescu, Editura Institutul European, Iași, 2007.
4. Allen, Graham, *Intertextuality*, Editura Routledge, London, 2001.
5. Anghelescu, Silviu, *Portretul literar*, Editura Univers, București, 1985.
6. Anzieu, Didier, *Le Moi-Peau* Editura Dunod, Paris, 1985.
7. Ariès, Philippe *Essais sur l'histoire de la mort en Occident du Moyen Age à nos jours*, Éditions du Seuil, Paris, 1975.
8. Artaud, Antonin, *Teatrul și dublul său*, traducere de Voichița Sasu și Diana Tihu-Suciu, Editura Echinoc, Cluj-Napoca, 1997.
9. Auerbach, Erich, *Mimesis. Reprezenatarea realității în literatura occidentală*, traducere de I Negoitescu, prefață de Romul Munteanu, Editura Pentru Literatură Universală, 1967 (reeditată Polirom, 2002).

10. Bachelard, Gaston *Poetica spațiului*, traducere de Irina Bădescu, Editura Paralela 45, Pitești, 2003.
11. Bachelard, Gaston, *Apa și visele*, traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1995.
12. Bachelard, Gaston, *Dreptul de a visa*, traducere de Antoniu Irinel, Editura Univers, București, 2010.
13. Bachelard, Gaston, *Filozofia lui nu*, traducere de Vasile Tonoiu, Editura Univers, București, 2010.
14. Bachelard, Gaston, *Flacăra unei lumânări*, traducere de Mariana Baconsky, Editura Anastasia, București, 1994.
15. Bachelard, Gaston, *La poétique de l'espace*, PUF, 1957 / *Poetica spațiului*, traducere de Irina Bădescu, prefață de Mircea Martin, Editura Paralela 45, 2003.
16. Bachelard, Gaston, *Pământul și reveriile odihnei. Eseu asupra imaginilor intimității*, traducere de Irina Mavrodin, Editura Univers, București, 1999.
17. Bachelard, Gaston, *Poetica reveriei*, traducere de Luminița Brăileanu, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.
18. Bachelard, Gaston, *Poetica spațiului*, traducere de Irina Bădescu, prefață de Mircea Martin, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.
19. Bahtin, Mihail, *Probleme de literatură și estetică*, traducere de Nicolae Iliescu, prefață de Marian Vasile, București, Editura Univers, 1982.
20. Bal, Mieke, *Naratologia. Introducere în teoria narațiunii*, ediția a II-a, traducere de Sorin Pârvu, cuvânt înainte de Monica Botez, Editura Institutul European, Iași, 2008.
21. Barrow, John D, *Mic tratat despre nimic*, traducere și adaptare din limba engleză Cornelia Rusu Editura Tehnică, București, 2006.
22. Barthes, Roland, *Gradul zero al scriiturii*, traducere de Alex. Cistelean, Editura Cartier, Chișinău 2006.
23. Battaglia, Salvatore, *Mitografia personajului*, traducere de Alexandru George, Editura Univers, București, 1976.
24. Baudrillard J, Guillaume, *Figuri ale alterității*, traducere de Ciprian Mihali, Editura Paralela 45, Colecția „Studii“, Seria „Topos – Studii socio-umane“, Pitești, 2002.
25. Baudrillard, J., Guillaume, *Figuri ale alterității*, traducere de Ciprian Mihali, Editura Paralela 45, București, 2002.
26. Bergson, Henri, *Evoluția creatoare*, traducere de Vasile Sporici, Editura Institutul european, Iași, 1998.
27. Biasi, Pierre Marc de, *Les carnets de travail de Flaubert, Litterature*, Paris, nr. 80, 1990.
28. Blanchot Maurice, *Spațiul literar*, traducere de Irina Mavrodin, Editura Minerva, București, 2007.
29. Blanckeman, Bruno, *Les Fictions singulières: études sur le roman contemporain*, Prétexte Éditeur, Paris, 2002.
30. Boari, Vasile, Borbely, Ștefan, Murea, Radu (coord.), *Identitatea românească în context european: coordonate istorice și culturale*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2009.
31. Böhlinger, Hannes, *În căutarea simplității: o poetică*, traducere de Mihai Andrei Codoban, prefață de Aurel Codoban, Editura Idea Design&Print, Cluj-Napoca, Colecția

„Balkon”, 2001.

32. Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, Editura Humanitas, București, 1997.

33. Boia, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*, traducere de Tatiana Mochi, Editura Humanitas, București, 2000.

34. Boia, Lucian, *România, țară de frontieră a Europei*, ediția aIV-a, Editura Humanitas, București, 2012.

35. Boldea, Iulian, Cornel Sigmirean, Simion Costea (coord.) *Intercultural Perspectives on European Integration between Tradition and Modernity*, Editura Universității „Petru Maior”, Târgu-Mureș, 2011.

36. Bolzinger, André, *Histoire de la nostalgie*, Éditions du Compagne première, Paris, 2007.

37. Borcilă, Mircea și McLain, Richard (ed.), *Poetica americană. Orientări actuale*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1981.

38. Braga, Corin (coord), *Caiete Echinox - Imaginarul European*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2008.

39. Breton Le, David, *Antropologia corpului și modernitatea*, traducere de Doina Lică, Editura Amarcord, Timișoara, 2002.

40. Braud, Michel, *La forme des jours. Pour une poétique du journal personnel*, collection poétique, Éditions du Seuil, Paris, 2006.

41. Buber, Martin, *Eu și Tu*, traducere și prefață de Ștefan Aug. Doinaș, Editura Humanitas, București, 1992.

42. Burgos, Jean, *Pentru o istorie a imaginarului*, traducere de Gabriela Duda și Micaela Gulea, prefață de Gabriel Duda, Editura Univers, București, 1988.

43. Caillois, Roger în *Les jeux et les homme: le masque et le vertige*, Éditions du Gallimard, Paris, 1977.

44. Cassirer, Ernst, *Eseu despre om. O introducere în filozofia culturii umane*, traducere de Constantin Coșman, Editura Humanitas, București, 1994.

45. Călinescu, George, *Estetica basmului*, Editura Pergamon, București, 2006.

46. Călinescu, G., *Opera lui Mihai Eminescu*, vol. II, Editura Minerva, București, 1970.

47. Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității. Modernism, avangardă, decadență, kitsch, postmodernism*, ediția a II-a, revăzută și adăugită, traducere de Tatiana Pătrulescu, Radu Țurcanu, Editura Polirom, Iași, 2005.

48. Călinescu, Matei, Douwe Fokkema, *Exploring Postmodernism*, Amsterdam / Philadelphia, John Benjamins Publishing Company. 1990.

49. Cârnelci, Magda, *Arta anilor '80. Texte despre postmodernism*, București, Editura Litera, 1996.

50. Cârnelci, Magda „The Debate around postmodernism in Central and Eastern Europe” din vol. *Art of the 1980's in Eastern Europe. Texts on Postmodernism*, Editura Paralela 45, Pitești, 1999.

51. Cernat, Paul, Manolescu, Ion, Mitchievici, Angelo, Stanomir, Ioan, *O lume dispărută. Patru istorii personale urmate de un dialog cu H.-R. Patapievici*, Editura Polirom, Iași, 2004.

52. Cesereanu, Ruxandra (coord.), *Tzara noastră. Stereotipii și prejudecăți*, Editura Institutului Cultural Român, București, 2006.
53. Chareau, Patrick, *Grammaire du sens et de l'expression*, Paris, Ed. Hachette, 1992.
54. Chatman, Seymour, *Story and Discourse. Narrative Structure in Fiction and Film*, Ithaca / London, Cornell University Press, 1978.
55. Ciomoș, Virgil, *Aporetica lui khôra*, în *Lost in space*, Editura Humanitas & New Europe College, București, 2003.
56. Cistelean, Al., Boldea, Iulian, Nistor, Eugeniu (editors), *Literature, Communication, Interculturality*, Editura Asymetria, Paris, 2011.
57. Codoban, Aurel, *Amurgul iubirii. De la iubirea pasiune la comunicarea corporală*, Editura Idea Design & Print, Cluj-Napoca, 2004.
58. Colonna, Vincent, *L'autofiction. Essai sur la fictionnalisation de soi en littérature*, doctorat de L'E.H.E.S.S. sous la direction de Gérard Genette, 1989.
59. Compagnon, Antoinette de, *Demonul teoriei*, traducere de Gabriel Marian și Andrei-Paul Corescu, Editura Echinoc, Cluj-Napoca, 2007.
60. Connor, Steve, *Cultura postmodernă. O introducere în teoriile contemporane*, Editura Meridiane, București, 1999.
61. Cornea, Paul, *Delimitări și ipoteze: comunicări și eseuri de teorie literară și studii culturale*, traducere de Alin Croitoru și Magda Răduță, Editura Polirom, Iași, 2008.
62. Cornea, Paul, *Interpretare și raționalitate*, Editura Polirom, Iași, 2006.
63. Cornea, Paul, *Introducere în teoria lecturii*, Editura Minerva, București, 1988.
64. Cornea, Paul, *Originile romantismului românesc*, Editura Minerva, București, 1972.
65. Corti, Maria, *Principiile comunicării literare*, ediția a II-a, Editura Polirom, Iași, 1998.
66. Constantinescu, Mihaela, *Forme în mișcare. Postmodernismul*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999.
67. Coșeriu, Eugen, *Lecții de lingvistică generală*, Editura Arc, Chișinău, 2000.
68. Crăciun, Alexandra, *Narcisismul și problemele reflecției*, Editura Paideia, București, 2002.
69. Crăciun, Gh., *Competiția continuă, Generația 80 în texte teoretice*, Editura Paralela 45, Pitești, 1999.
70. Crăciun, Gheorghe, *Introducere în teoria literaturii*, Editura Magister/Cartier, Brașov, 1997.
71. Crăciun, Gheorghe, *În căutarea referinței*, Editura Paralela 45, Pitești, 1998.
72. Crișan, Sorin, *Teatrul și cunoașterea*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2008.
73. Derrida, Jacques, *Scritura și diferența*, traducere de Bogdan Ghiu și Dumitru Țepeneag, Editura Univers, București, 1998.
74. Derrida, Jacques, „Living On: Border Lines”, în Harold Bloom (ed.), *Deconstruction and Criticism*, Continuum, New York, 1979.
75. Diaconu, Mircea A., *I.L. Caragiale: fatalitatea ironică*, Editura Cartea Românească, București, 2012.

76. Dobrescu, Caius *Modernitatea ultimă*, Editura Univers, București, 1998. Duda, Gabriela, *Introducere în teoria literaturii*, București, Editura All, 1998.
77. Dubois, Claude-Gilbert, „Image, signe, symbole”, în Joel Thomas (dir.), *Introduction aux methodologies de l'imaginaire*, Éd. Ellipses, Paris, 1998.
78. Dolezel, Lubomir, „Semantics For Thematics: the Case of the Double”, în Claude Bremond, Joshua Landy, Thomas G. Pavel (ed.), *Thematics: New Approaches*, State University of New York, New York, 1995,
79. Durand, Gilbert, *Structuri antropologice ale imaginarului. Introducere în arhetipologia generală*, traducere de Marcel Aderca, Editura Univers Enciclopedic, București, 2000.
80. Duțu, Alexandru, *Eseu în istoria modelelor umane. Imaginea omului în literatură și pictură*, Editura Științifică, București, 1972.
81. Eco, Umberto, *Opera deschisă. Formă și indeterminare în poeticile contemporane*. Prefață și traducere de Cornel Mihai Ionescu, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969, Editura Humanitas, București, 2003.
82. Eliade, Mircea, *Sacrul și profanul*, traducere de Brîndușa Prelipceanu, Editura Humanitas, București, 2000.
83. Eliade, Mircea, *Tratat de istorie a religiilor*, traducere de Mariana Noica, București, Editura Humanitas, 1992/ ediția a V-a, traducere de Mariana Noica, Editura Humanitas, București, 2006.
84. Fink, Eugen, *Le jeu comme symbole du monde*, Editura Les editions de minut, Paris, 1966.
85. Fludernik, Monika, *The fiction of language and the languages of fiction*, London, Routledge, 1993
86. Fludernik, Monika, „Narrative and Drama”, în John Pier, José Garcia Landa, *Theorizing Narrativity*, Berlin/New York, Walter de Gruyter, 2008.
87. Forest, Philippe, *Romanul, realul și alte eseuri*, traducere și postfață de Ioan Pop Curșeu, Editura Tact, Cluj-Napoca, 2007.
88. Foucault, Michel, *Arheologia cunoașterii*, traducere, postfață și note de Bogdan Ghiu, Editura Univers, 1999.
89. Foucault, Michel, *Cuvintele și lucrurile*, traducere de Bogdan Ghiu și Mircea Vasilescu, Studiu introductiv de Mircea Martin, Editura Univers, București, 1996.
90. Foucault, Michael , „The subject and Power, în Herbert L Deyfrus, Paul Rabinow (ed.), *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutics*, University of Chicago Press, Chicago, 1982
91. Freud, Sigmund *Interpretarea viselor*, traducere de Daniela Ștefănescu Editura Trei, București, 1998.
92. Freud, Sigmund, *Opere. Introducere în psihanaliză*, în cap. „Stranietatea”, vol.10, traducere de Daniela Ștefănescu Editura Trei, București, 1999.
93. Frith, Simon, *Music and Identity*, en Hall, Stuart, Gay, Du Paul, *Questions of Cultural Identity*, Editura Sage Publication, London, 2009.
94. Jourde, Pierre, Tortonese, Paolo, *Visages du double. Un thème littéraire*, Éditions Nathan Université, 1996.

95. Gadamer, Hans, *Adevăr și Metodă*, traducere de Gabriel Cercel, Larisa Dumitru, Gabriel Kohn, Călin Petcana, Editura Teora, București, 2001.
96. Genette, Gerard, *Figures III*, Seuil, Paris, 1972.
97. Genette, Gérard, *Palimpsestes: la littérature au second degré*, Seuil, Paris, 1982.
98. Ghiță, Cătălin, *Lumile lui Argus. O morfotipologie a poeziei vizionare*, Editura Paralela 45, Pitești, 2005.
99. Girard, Rene, *Violența și sacrul*, traducere de Sorin Antohi, Editura Nemira, București, 1995.
100. Goodman, Nelson, *Ways of Worldmaking*, Ann Arbor: The Harvester Press, Michigan, 1978.
101. Green, A. *Narcissisme de Vie. Narcissisme de Mort*, Édition de Minuit, Paris, 1973.
102. Gross, Peter, *Mass media și democrația în țările Europei de Est*, traducere de Mălina Iordan, postfață de Mihai Coman, Editura Polirom, Iași, 2004.
103. Groupe μ, *Retorica poeziei*, traducere de Marina Mureșan Ionescu, București, Editura Univers, 1997.
104. Groupe μ, *Traité du signe visuel. Pour une rhétorique de l'image*, Paris, Seuil, 1992.
105. Guillaume, Marc, Jean Baudrillard, *Figuri ale alterității*, traducere de Ciprian Mihali, Editura Paralela 45, Pitești, 2002.
106. Gullentops, David, *Poétique du lisuel*, Éd. Paris-Méditerranée, Paris, Coll. Créis, 2001.
107. Gusdorf, Georges, *Auto-bio-graphie*, Eds. Odile Jakob, Paris, 1991.
108. Hăulică, Cristina, *Textul ca intertextualitate. Pornind de la Borges*, București, Editura Eminescu, 1981.
109. Hegel, *Fenomenologia spiritului*, traducere de V. Bogdan, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1965.
110. Heidegger, Martin, *Ființă și timp*, traducere de Gabriel Liiceanu și Cătălin Cioabă, Editura Humanitas, București, 2003.
111. Heidegger, Martin, *Originea operei de artă*, traducere de Gabriel Liiceanu, Editura Univers, București, 1982.
112. Henrot, Geneviève *Henry Bauchau Poète*, Editura Droz, Genève, 2003.
113. Huizinga, Johan, *Homo ludens. Încercare de determinare a elementului ludic al culturii*, traducere din olandeza de H. R. Radian, cuvânt înainte de Gabriel Liiceanu, Editura Humanitas, București, 2002.
114. Hutcheon, Linda, *Poetica postmodernismului*, traducere de Dan Popescu, Editura Univers, București, 2002.
115. Hutcheon, Linda, *Irony, Nostalgia, and the Postmodern*, University of Toronto, English Language Main Collection, 1998.
116. Hutcheon, Linda, *Narcissistic Narrative: the metafictional paradox*. Wilfrid Laurier, University Press Waterloo Ontario, 1980
117. Jankélévitch, Vladimir, *Ireversibilul și nostalgia*, traducere de Vasile Tonoiu, postfață de Cornel Mihai Ionescu, Editura Univers enciclopedic, București, 1998.

118. Jankélévitch, Vladimir, *Ironia*, traducere de Florica Drăgan și Vasile Fanache, Editura Dacia, Cluj - Napoca, 1973.
119. Jankélévitch, Vladimir *Pur și impur*, traducere de Elena-Brândusa Steiciuc, Editura Nemira, București, 2001.
120. Jeudy, Henri-Pierre, *Corpul ca obiect de artă*, traducere de Ana-Maria Gîrleanu, Eurosong & Books, București, 1998.
121. Jung, Carl, Gustav, *În lumea arhetipurilor*, traducere din limba germana, prefată, comentarii și note de Vasile Dem. Zamfirescu, Caiete de psihanaliza nr. 4, Editura „Jurnalul Literar”, Bucuresti, 1994.
122. Jung, Carl, Gustav, *Tipuri psihologice*, traducere de Viorica Nișcov, Editura Humanitas, București, 1977.
123. Jung, G.G., *În lumea arhetipurilor*, traducere de Vasile Dem. Zamfirescu, Editura Jurnalul literar, București, 1994.
124. Jurcan, Dan, *Identitate și societate. Modele aspiraționale în tranziție*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2005.
125. Kaufmann, Jean Claude, *L'invention de soi. Une théorie de l'identité*, Gallimard, Paris, 2009.
126. Keppler, Carl Francis, *The literature of the Second Self*, University of Arizona Press, Tucson, 1972
127. Kundera, Milan, *The Art of the Novel*. Boston and London: Faber and Faber, 1986.
128. Levinas, Emmanuel, *Între noi: Încercare de a-l gândi pe celălalt*, traducere de Ioan Petru Deac, Editura All, București, 2000.
129. Lévinas, E. *Moartea și timpul*, traducere de Anca Măniuțiu, Editura Biblioteca Apostrof, Cluj-Napoca, 1996.
130. Liiceanu Gabriel, *Om și simbol. Interpretări ale simbolului în teoria artei și filozofia culturii* Editura Humanitas, București, 2002.
131. Liiceanu, Gabriel, *Despre rău*, Editura Humanitas, București, 2007.
132. Liiceanu, Gabriel, *Om și simbol. Interpretări ale simbolului în teoria artei și filozofia culturii*, Editura Humanitas, București, 2002.
133. Lipiansky, Edmond, *Identité et communication*, P.U.F., Paris, 1992.
134. Lupasco, Stéphane, *Logica dinamică a contradictoriului*, Editura Politică, București, 1982.
135. Lyotard, Jean-François, *Condiția postmodernă*, traducere de Ciprian Mihali, Editura Babel, București, 1993.
136. Maingueneau, Dominique, *Discursul literar. Paratopie și scenă de enunțare*, Editura Institutul European, Iași, 2007.
137. Manguel, Alberto, *Istoria lecturii*, traducere de Alexandru Vlad, Editura Nemira, București, 2011.
138. Manolache, Gheorghe, *Degradarea lui Proteu (experiențe postmoderne în proza românească a anilor '80)*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2004.
139. Marcel, Gabriel, *Omul problematic*, traducere, note de François Bréda și Ștefan Melancu, Editura Apostrof, Cluj - Napoca, 1998.

140. Marcus, Solomon (coord), *Semnificație și comunicare în lumea contemporană*, Editura Politică, București, 1985.
141. Marcuse, Herbert, *Scrieri filozofice*, Editura Politică, București, 1977.
142. Marie Lauren Ryan, *Narrative across Media. The Languages of Strytelling*, Lincoln, University of Nebraska Press, 2004.
143. Marin, Louis, *L'écriture de soi*, PUF, Paris, 1999.
144. Marino, Adrian, *Dicționar de idei literare*, Editura Eminescu, București, 1973.
145. Marino, Adrian, *Introducere în critica literară*, București, Editura Tineretului, 1966.
146. Martin, Mircea, *Singura critică*, ediția a II-a, revăzută, Editura Cartea românească, București, 2006.
147. Mavrodin, Irina, *Mâna care scrie – Spre o poetică a hazardului*, Editur EST, București, 2002.
148. Mavrodin, Irina, *Poietică și poetică*, București, Editura Univers, 1982.
149. McHale, Brian, *Ficțiunea postmodernă*, traducere de Dan H. Popescu, Editura Polirom, București, 2007.
150. McHale, Brian, *Ficțiunea postmodernistă*, traducere de Dan H. Popescu, Iași, Editura Polirom, 2009.
151. Mead, G., H., *Mind, self and society*, Ed C. W. Morris, Chicago, University of Chicago Press
152. Merleau-Ponty, M., *Fenomenologia percepției*, traducere de Ilieș Câmpeanu, Georgiana Vătăjelu, Editura Aion, Oradea, 1999.
153. Mihali, Ciprian, *Anarhia sensului, o fenomenologie a timpului cotidian*, Editura Idea, Cluj-Napoca, 2001.
154. Mihăieș, Mircea, *Cărțile crude. Jurnalul intim și sinuciderea*, Timișoara, Editura Amarcord, 1995.
155. Miloi, Ionuț, *Geografii semnificative*, Editura Limes, Cluj-Napoca, 2011.
156. Moraru, Cristian, *Memorious Discourse: Reprise and Representation in Postmodernism*, Fairleigh Dickinson University Press. 2005.
157. Munteanu, Romul, *Noul Roman francez. Preludii la o poetică a antiromanului*, Editura Univers, București, 1973.
158. Muscă, Vasile, Baumgarten, Alexander (coord.), *Filozofia politică a lui Platon*, Editura Polirom, Iași, 2006.
159. Mușina, Al, Bucur, Romulus, (coord.), *Antologie de poezie modernă. Poeți moderni despre poezie*, Editura Leka Brâncuși, București, 1997.
160. Muthu, Mircea, *Balcanismul literar românesc*, vol. 2, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2002.
161. Nabokov, Vladimir, *Cursuri de literatură*, traducere de Cristina Rădulescu, Editura Thalia, București, 2004.
162. Neamțu, Mihail, *Bufnița dintre dărâmături. Insomnii teologice în România postcomunistă*, Editura Polirom, Iași, 2008.
163. Neamțu, Mihail, *Zeitgeist: tipare culturale și conflicte ideologice*, Editura Curtea Veche, București, 2010.

164. Nemoianu, Virgil, *Postmodernism & Cultural Identities. Conflicts and Coexistence*, The Catholic University of America Press, Washington D.C., 2010.
165. Neț, Mariana, *Literature, Atmosphere and Society. A Semiotic Approach*, Institut für Sozio-Semiotische Studien, Wien, 2000.
166. Noica, Constantin, *Douăzeci și șapte trepte ale realului*, Editura Humanitas, București, 1999.
167. Noica, Constantin, *Sentimentul românesc al ființei*, Editura Humanitas, București, 1992.
168. Ortega y Gasset, *Omul și Mulțimea*, traducere și note de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas, București, 2002.
169. Papadima, Liviu, *Literatură și comunicare. Relația autor — cititor în proza pașoptistă și postpașoptistă*, Iași, Editura Polirom, 1999.
170. Papus, *Kabbala - știința secretă*, traducere de Radu Duma, Editura Herald, București, 2001.
171. Pavel, Toma, *Gândirea romanului*, traducere din franceză de Mihaela Mancaș, Editura Humanitas, București, 2008.
172. Paz, Octavio, *Dubla flacăre. Dragoste și erotism*, traducere de Cornelia Rădulescu, Editura Humanitas, București, 2003.
173. Pârvan, Alexandra, *Dublul și diferența*, Colecția Alma Mater, Editura SPER, București, 2004.
174. Petrescu, Ioana Em., *Ion Barbu și poetica postmodernismului*, București, Editura Cartea Românească, 1993.
175. Petrescu, Liviu, *Poetica postmodernismului*, ediția a II-a, Pitești, Editura Paralela 45, 1998.
176. Platon, *Banchetul*, Editura Prietenii Cărții, București, 2002.
177. Pleșu, Andrei, *Despre îngeri*, Editura Humanitas, București, 2008.
178. Pleșu, Andrei, *Față către față. Întâlniri și portrete*, Editura Humanitas, București, 2011.
179. Pleșu, Andrei, *Minima Moralia*, Editura Humanitas, București, 1994.
180. Pleșu, Andrei, *Parabolele lui Isus*, Editura Humanitas, București, 2012.
181. Pododaba, Virgil, *Metamorfozele punctului. Studii asupra narativei contemporane*, Editura Paralela 45, Pitești, 2004.
182. Ponty-Merleau, M., *Fenomenologia percepției*, traducere de Ilieș Câmpeanu, Georgiana Vătăjelu, Editura Aion, Oradea, 1999.
183. Ponty, Merleau, *Man an Adversity în The Essential Writings of Merleau Ponty*, Editura Alden Fisher, New York, Harcour, 1969.
184. Ponty-Merleau, Maurice *Ochiul și Spiritul*, traducere și postfață de Radu Negrutiu, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 1999.
185. Pop, Doru, *Ochiul și corpul. Modern și postmodern în filozofia culturii vizuale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2005.
186. Rank, Otto, *Dublul. Don Juan*, traducere de Maria Vicol, prefață de Petru Ursache, Editura Institutul European, Iași, 1997
187. Ricoeur, Paul, *Despre traducere*, studiu introductiv de Magda Jeanrenaud, postfață de Domenico Jervolino, Editura Polirom, Iași, 2005.

188. Ricoeur, P., *Eseuri de hermeneutică*, Editura Humanitas, București, 1995.
189. Ricœur, Paul, *La mémoire, l'histoire, l'oubli*, Ed. Seuil, Paris, 2000, trad. *Memoria, istoria, uitarea*, Editura Amarcord, Timișoara, 2001.
190. Ricœur, Paul, *La mémoire, l'histoire, l'oubli*, Édition du Seuil, Paris, 2000.
191. Rohde, Erwin, *Psyché*, traducere de Mircea Popescu, Editura Meridiane, București, 1985.
192. Rosset, Clément, *Le Réel et son double*, Éd. Gallimard, Paris, 1993
193. Samoyault, Tiphaine, *L'Intertextualité. Mémoire de la littérature*, Éditions Nathan Paris, 2001.
194. Sartre, Jean Paul, *Ființa și neantul. Eseu de ontologie fenomenologică*, traducere de Adriana Necșulescu Editura Paralela 45, Pitești, 2004.
195. Simion, Eugen, *Ficțiunea jurnalului intim. Există o poetică a jurnalului ?*, vol. 1, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005.
196. Simion, Eugen, *Întoarcerea autorului. Eseuri despre relația creator-operă*, Editura Cartea Românească, București, 1981.
197. Slethaug, Gordon E., *The Play of the Double in Postmodern American Fiction*, Carbondale, Southern Illinois UP, 1993
198. Sorescu, Marin, *Tratat de inspirație*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 1985.
199. Souzenelle de, Annick *Simbolismul corpului uman*, traducere de Margareta Gyuresik, Editura Amarcord, Timișoara, 1999.
200. Spadaro, Antonio, *La ce folosește literatura?*, Editura Cartier, Chișinău, 2005.
201. Spărișu, I. Mihai, *Resurecția lui Dionisos: Jocul și dimensiunea estetică în discursul filozofic și științific modern*, traducere și cuvânt înainte de Ovidiu Verdeș, Editura Univers, București, 1997.
202. Spiridon, Monica, *Melancolia descendenței. O perspectivă fenomenologică asupra memoriei generice în literatură*, Editura Polirom, Iași, 2000.
203. Starobinski, Jean, *Melancolie, nostalgie, ironie*, traducere de Angela Martin, Editura Paralela 45, Pitești, 2002.
204. Șora, Mihail, *Sarea pământului: cantată pe două voci despre rostul poetic*, Editura Humanitas, București, 2006.
205. Ștefănescu, Dorin, *Heliade necunoscutul. Ontologie și poetică*, Editura Paralela 45, Pitești, 2007.
206. Ștefănescu, Dorin, *Înțelegerea albă. Cinci studii de hermeneutică fenomenologică*, Editura Paralela 45, Pitești, 2012.
207. Ștefănescu, Dorin, *Probleme ale interpretării*, Editura Universității „Petru Maior”, Tg.-Mureș, 2011.
208. Ștefănescu, Dorin, *Spiritul de finețe. Cincisprezece meditații*, Editura Paideia, București, 2009.
209. Ștefan, Gheorghe M., *Ethos, pathos, logos*, Editura All, București, 2010.
210. Thiesse, de Anne-Marie, *Crearea identităților naționale în Europa*, Editura Polirom, Iași, 2000.
211. Tiutiucă, Dumitru, *Teoria Literară*, Editura Institutului european, Iași, 2002.
212. Todorov, Tzvetan, *Cucerirea Americii. Problema celuilalt*, traducere Magda Jeanrenaud, Editura Institutul European, Iași, 1994.

213. Todorov, Tzvetan, *Noi și ceilalți*, traducere de Vlad Alexandru, Editura Institutul European, Iași, 1996.
214. Todorov, Tzvetan, *Viața comună. Eseu de antropologie generală*, traducere de Geanina Tivdă, Editura Humanitas, București, 2009.
215. Torres, Jean Cristophe, *Du narcissisme. Individualisme et amour de soi à l'ère postmoderne*, Éd. L'Harmattan, 2011.
216. Vattimo, Gianni, *Sfârșitul modernității, Nihilism și hermeneutică în cultura postmodernă*, traducere de Ștefania Mincu, postfață de Marin Mincu, Constanța, Editura Pontica, 1993.
217. Vattimo, Gianni, *Societatea transparentă*, traducere de Ștefania Mincu, Editura Pontica, Constanța, 1995.
218. Verdery, Katherine, *Compromis și rezistență. Cultura română sub Ceaușescu*, traducere de Mona și Sorin Antohi, Editura Humanitas, București, 1995.
219. Vernant, Jean Pierre, *Mit și gândire în Grecia antică*, traducere de Zoe Petre și Andrei Niculescu, Editura Meridiane, București, 1995.
220. Vlasie, Călin, *Poezie și psihic*, Editura Paralela 45, Pitești, 2003.
221. Wunenburger, Jean Jacques, *Filozofia imaginilor*, ediție îngrijită și postfață de Sorin Alexandrescu, traducere de Muguraș Constantinescu, Iași, Editura Polirom, 2004.
222. Zafiu, Rodica, *Diversitate stilistică în româna actuală*, Editura Universității din București, 2001.
223. Zumthor, Paul, *Babel sau nedesăvârșirea*, traducere, prefață și note de Maria Carпов, Editura Polirom, col. „Plural M”, Iași, 1998

C) PERIODICE

1. *** „Scrisoare deschisă lui Mircea Cărtărescu”, în *România literară*, nr. 36, 1994.
2. Alexandrescu, Raluca, „Ca experiență interioară, nu fac distincție între poezie și proză”, în *Observator cultural*, nr. 11, 9-15 mai 2000.
3. Alexandrescu, Sorin, „Reflecții despre noi înșine. De-a fantomele”, în *Dilema*, suplimentul de Vineri, anul II, august, 1998
4. Bălu, Ion, Concepte și noțiuni teoretice în mișcare, în *Apostrof*, 10, nr. 5, 1999.
5. Bârna, Nicolae, „Visul cel chimeric sau Pâlnia și Stamate?” în *Caiete critice*, nr. 8-9, 1999.
6. Bârna, Nicolae, „Orbitor – Corpul”, în *Caiete critice*, nr. 5-7, 2002.
7. Bețeș, Mircea, „Jurnalul și subteranele interiorității”, în *Familia*, 38, nr. 3, 2002.
8. Bețeș, Mircea, „Labirintul adolescenței”, în *Familia*, nr. 12, 1994.
9. Boldea, Iulian, „Mircea Cărtărescu. Paradigme ale imaginarului liric”, în *Studia Universitatis Petru Maior. Philologia*, nr. 5, 2005.
10. Boldea, Iulian, „Spiritul de finețe (Andrei Pleșu, *Despre frumusețea uitată a vieții*, București: Humanitas, 2011)”, în *Apostrof*, anul XXII, nr. 8 (255), 2011.
11. Boldea, Iulian, „Jurnal de criză”, în *Apostrof*, nr. 4 (263), 2012.
12. Borbély, Ștefan, „Homo Brucans”, în *Vatra*, nr 11, 2009.
13. Bud, Crina, „Țiganiada față cu Levantul” în *Poesis*, 10, nr. 7-8, 1999

14. Buda, Dumitru Mircea, „Virtuality and hypertext in Mircea Cartarescu's Levantul”, în *Studia Universitatis Petru Maior. Philologia*, nr. 12, 2012.
15. Budău, Ozana, „Theatricality of sound in hypertext writing in contemporary romanian literatur”, în *Studia Universitatis Babeș-Bolyai – Dramatica*, nr. 1, 2011.
16. Buduca, Ioan, „În contra lui Cărtărescu” în *Contemporanul*, 9, nr. 10, 1999.
17. Buduca, Ioan, „Postmodernismul după Cărtărescu” în *Contemporanul*, 9, nr. 34, 1999.
18. Buzași, Ion, „Țiganiada – o scriere unicat în literatura română”, în *Discobolul*, nr. 5, 2010.
19. Cernat, Paul, „Stanțe burgheze”, în 22, din 1.06.2010.
20. Cernat, Paul, „Metamorfoza”, în *Observator cultural*, nr. 582, 2011
21. Cesereanu, Ruxandra, „Dare de seamă despre Orbi(tor). *Steaua*, 53, nr. 7, 2002.
22. Chevereșan, Cristina. „Insectar sentimental. *Vatra*, 29, nr. 8, 2002.
23. Chioaru, Dumitru, „Mircea Cărtărescu, nimic”, în rev. *Ramuri*, nr. 6, 2010.
24. Chiorean, Luminița, „Călătoria alegorică și Alegoristul. O hermeneutică a discursului postmodern cărtărescian”, în rev. *Studia Universitatis Petru Maior - Philologia*, nr. 8, 2009.
25. Chiper, Grigore, „Portretul artistului în adolescență”, în *Contrafort*, nr. 4, 1995.
26. Ciobanu, Inga, „Deschideri spre o propedeutică a alterității”, în *Akadosmos*, nr. 4, 11, decembrie, 2008.
27. Ciobanu, Vitalie „Postmodernismul, între teorie și practică”, în *Contrafort*, nr. 9 (107), septembrie, 2003.
28. Ciobanu, Vitalie. „Lupta lui Mircea cu Îngerul” în *Contrafort*, 9, nr. 1-3, 2002.
29. Ciocârlie, Alexandra, „La déchéance de l'épopée”, în *Transylvanian Review*, nr. 3, 2012.
30. Ciocârlie, Livius, „Suprafață și adâncime în Orbitor”, în *Orizont*, nr. 1, 1998.
31. Ciotloș, Cosmin, „Nostalgia”, în *România literară*, nr. 18, 2010.
32. Ciotloș, Cosmin, „Poeme vechi, nouă”, în *România literară*, nr. 23, 2012.
33. Cistelean, Al., „Bilanțul douămiismului”, ancheta revistei *Vatra*, nr. 3, din 2009.
34. Cistelean, Al., „Mircea Cărtărescu eseist”, în *Familia*, nr. 2, (543), feb. 2011.
35. Cistelean, Al, „Logosul ca lacrimarium”, în *Cultura*, secțiunea *Cultura literară*, din 27.05.2010
36. Cistelean, Al, „Poeme de amor”, în *Familia*, nr. 6, 1983.
37. Coșovei, Ștefania, „Interviu Mircea Cărtărescu „Visul e o parte a realității”, *Luceafărul de dimineață*, nr. 9, 8 aprilie 2009.
38. Doinaș, Șt. Aug., „Eu și celălalt”, în *Secolul 21. Alteritatea*, nr. 1-7, 2002.
39. Cristea Enache, Daniel, „Cărtărescu are umor”, în *Observator cultural*, nr. 606, 2011.
40. Cristea Enache, Daniel, „Totul sau nimic”, în *Observator cultural*, nr. 541, sept. 2010.
41. Cristea-Enache, Daniel, „Mărul discordiei” în *Adevărul literar și artistic*, 8, nr. 488, 1999.
42. Cristea-Enache, Daniel, „Orbitor - aripa convenabilă (III)”, în *Adevărul literar și artistic*, 8, nr. 489, 1999.

43. Cristea-Enache, Daniel, „Pisica lui Heisenberg”, în *Adevărul literar și artistic*, 8, nr. 487, 1999.
44. Cristea-Enache, Daniel, „Crize”, în *Observator cultural*, Nr. 324, 7-13 iulie 2011
45. Cristea-Enache, Daniel, „Cărtărescu are umor”, în *Observator cultural*, nr. 606, 2011
46. Crohmălniceanu, Ovid. S., *Postfață la volumul Levantul*, București, Editura Cartea Românească, 1990.
47. Deciu, Andreea, „Poezii deghezate (studiu despre proză)”, în *România literară*, nr 36, p 5-6, 1993.
48. Farias, Adelina, „Mircea Cărtărescu's Levantul. Foreground and Background Anthroponyms”, în rev. *Word and Text, A Journal of Literary Studies and Linguistics* , nr. 1, 2011.
49. Grigurcu, Gheorghe, „Levantul în societate”, în *Viața românească*, nr. 12, 85.
50. Gurlui, Liliana Chicu, „Scrisul ca terapie”, în *Cronica*, nr. 22, (29) 1994.
51. Hassan, Ihab, „Sfășierea lui Orfeu: Spre un concept de postmodernism”, în *Caiete critice*, nr. 1-2, 1986.
52. Lefter, Ion Bogdan, „Enciclopedia lui Cărtărescu: despre zmei și nu numai”, în *Observator cultural*, nr.188, 2003.
53. Lefter, Ion Bogdan, „Cu Mircea și Mircea Cărtărescu”, în *Observator cultural*, nr 76, 2001.
54. Lefter, Ion Bogdan, „La reconstruction du moi de l'auteur”, în *Euresis – Cahiers roumaines d'études littéraire*, Editura Univers, București, nr. 1-2, 1995.
55. Lefter, Ion Bogdan, „Levant, citind Levantul”, în *Contrapunct*, Nr. 44-45, 1990.
56. Manolescu, Florin, „*Exegi monumentum*”, în *Luceafărul*, Nr. 43,1990.
57. Manolescu, Florin, „Paradigma întregului”, în *Luceafărul*, nr. 2, 7 februarie 1990,
58. Manolescu, Nicolae, „Comedia literaturii”, în *România literară*, nr. 47-48, 1990
59. Manolescu, Nicolae. „Cine mai citește generația '80? Dar pe Mircea Cărtărescu?”, în *Orizont*, 11, nr. 1, 1999.
60. Martin, Mircea, „Un postmodernism sans postmodernité”, în *Euresis*, nr 1-2, 1995.
61. Martin, Mircea. „Schimbarea de canon”, în *România literară*, 32, nr. 32, 1999.
62. Miroiu, Mihaela, „Etica mioritică. Episodul Cărtărescu”, în 22, din 16.10.2012.
63. Modreanu, Cristina, „Întoarcerea Cătălinei Buzoianu (I)” în *Ziarul financiar*, 17.03.2009.
64. Mușina, Al., „Prolegomene la poezia secolului XXI”, în *Transilvania*, Sibiu, nr 10, din 2010, p. 22.
65. Nemoianu, Virgil, „Notes sur l'état de postmodernité”, în *Euresis*, nr 1-2, 1995.
66. Olteanu, Tudor, „Mircea Cărtărescu în olandeză”, în *România literară*, 29, nr. 13, 1996.
67. Patroc., Dan, „Abnormal Theories. The Case of Romanian Postmodernism”, în *Annales Philosophici*, nr. 4, 2012.
68. Pârvulescu, Ioana, „Frumoasele lui Mircea Cărtărescu”, în *România literară*, nr 18, 2010.
69. Pârvulescu, Ioana, „*Mircea Cărtărescu - Oamenii civilizați, oamenii necivilizați* interviu, în *România literară*, nr 3, 23 ianuarie, 2002.

70. Pârvulescu, Ioana, „Scrisoare deschisă lui Mircea Cărtărescu” în *România literară*, 27, nr. 36, 1994.
71. Pioraş, Valeria, Maria „Visages du français dans une épopée roumaine moderne: Mircea Cartarescu, *Levantul*”, în *Annales Universitatis Apulensis. Series Philologica*, nr. 3 (11), 2010,
72. Popovici, Vasile, „Omenesc, prea omenesc” în 22, nr. 37, 1994.
73. Skakov, N. „The (im)possible translation of *Nostalgia*”, în *Studies in Russian and Soviet Cinema*, nr. 3, 2009
74. Ştefănescu, Alex, „Enciclopedia zmeilor”, în *Ziarul de duminică*, ediția on-line, nr. 44, 125, nov. 2002.
75. Tarbu, Ştefania, „The dialogical self as a mark of postmodernity in Mircea Cărtărescu's *Nostalgia*”, în rev. *A Journal of Literary and Cultural Studies (Univ. of Bucharest Rev. Series Lit)*, Editura Universității București, nr. 2, 2006.
76. Țuglea, Mircea, „Proza lui Mircea Cărtărescu”, în *Vatra*, nr. 2, 1997.
77. Țuglea, Mircea, „Proza lui Mircea Cărtărescu”, în *Vatra*, nr. 2, 1997.
78. Ursa, Mihaela, „Ieșirea din literatură, întoarcerea la scris”, în *Apostrof*, nr. 9, 2011

D) DICȚIONARE

1. ****Dicționarului explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
2. Chemama, Roland, *Dicționar de psihanaliză. Semnificați, concepte, mateme*, traducere, avandprefață și completări de dr. Leonard Gavrilu, Editura Univers Enciclopedic, București, 1997
3. Chevalier, Jean, Gheerbrant, Alain, *Dicționar de simboluri* (vol.1, 2, 3), Editura Artemis, București, 1995.
4. Tohăneanu, G. I., *Dicționar de imagini pierdute*, Editura Amarcord, Timișoara, 1995.

E) SURSE INTERNET

1. ***<http://www.icr.ro/budapesta/evenimente-2/mircea-cartarescu-in-dialog-cu-peter-esterhazy-la-festivalul-international-de-carte-de-la-budapesta-2011.html> [accesat 10.04.2012].
2. ***<http://www.tidningenkulturen.se/kritik-mainmenu-52/litteratur-mainmenu-35/3442-litteratur-mircea-cartarescu-en-lycklig-dag-i-mitt-liv> [accesat în 10.05.2013].
3. ***<http://www.dn.se/dnbok/bokrecensioner/mircea-cartarescu-orbitor-hoger-vinge>[accesat în 10.05.2013].
4. ***Respiro, *Interviu cu Mircea Cărtărescu*, iunie 200, http://www.respiro.org/Issue7/interviu_cartarescu.htm[accesat în 10.04.2013] .
5. Alexandrescu, Raluca, „Am avut curajul să prezint în străinătate texte românești (II)” – interviu cu Cătălina Buzoianu, în *Observator cultural*, nr. 36, 2000, <http://www.observatorcultural.ro/Am-avut-curajul-sa-prezint-in-strainatate-texte->

- [romanetti-\(II\).-Interviu-cu-Catalina-BUZOIANU*articleID_4540-articles_details.html](http://www.revista-apostrof.ro/articole.php?id=1774) [accesat în 8.04.2013].
6. Boldea, Iulian, „Jurnal de criză”, în *Apostrof*, nr. 4 (263), 2012, <http://www.revista-apostrof.ro/articole.php?id=1774> [accesat în 10.04.2013].
 7. Boldea, Iulian „Spiritul de finețe (Andrei Pleșu, *Despre frumusețea uitată a vieții*, București: Humanitas, 2011)”, în *Apostrof*, anul XXII, nr. 8 (255), 2011, accesat de pe <http://www.revista-apostrof.ro/articole.php?id=1537>, [accesat în 15.11.2012]
 8. Cărtărescu, Mircea, „Falimentul nostru moral”, în *Evenimentul zilei*, din 2. 11. 2007, accesat de pe <http://www.evz.ro/detalii/stiri/cartarescu-falimentul-nostru-moral-466513.html>, [10.11.2012].
 9. Cernat, Paul, „Metamorfoza”, în *Observator cultural*, nr. 582, 2011, [accesat in 10.04.2013]:http://www.observatorcultural.ro/Metamorfoza*articleID_25584-articles_details.html
 10. Cernat, Paul, „Stanțe burgheze”, în 22, din 1.06.2010, <http://www.revista22.ro/stante-burgheze-8339.html> [accesat în 20 iulie 2012].
 11. Coșovei, Ștefania, *Interviu Mircea Cărtărescu „Visul e o parte a realității”, Luceafărul de dimineață*, nr.9, 8 aprilie 2009, Interviu cu Mircea Cărtărescu online: <http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=12427> [accesat în 10.04.2013].
 12. Ciotloș, Cosmin, „Nostalgia”, în *România literară*, nr. 18, 2010 <http://www.romlit.ro/nostalgia5>, [accesat în 20 iulie 2012].
 13. Ciotloș, Cosmin „Poeme vechi, nouă”, în *România literară*, nr. 23, 2012, http://www.romlit.ro/poeme_vechi_nou, [accesat în 10.03.2013]
 14. Cistelean, Al, *Logosul ca lacrimarium*, în *Cultura*, secțiunea *Cultura literară*, din 27.05. 2010,<http://revistacultura.ro/nou/2010/05/logosul-ca-lacrimarium-schita-pregatitoare/> [accesat 10.04.2013]
 15. Coandă, Nicolae, „Mircea Cărtărescu – un Narcis fără Goldmund”, în *Cultura*, din 10.02. 2011, <http://revistacultura.ro/nou/2011/02/mircea-cartarescu-un-narcis-fara-goldmund/>. [accesate în 20 iulie 2012].
 16. Dumitrescu, Margareta, „Mircea Cărtărescu în limba italiană” accesat de pe <http://cisadu2.let.uniroma1.it/air/interventi.htm> [în 14.06.2012], și reluat în revista *Ramuri*, nr. din 26.03.2010.
 17. Enache, Daniel Cristea, „Totul sau nimic”, în *Observator cultural*, nr 541, sept. 2010, http://www.observatorcultural.ro/Totul-sau-nimic*articleID_24243-articles_details.html. [accesate în 20 iulie 2012].
 18. Enache, Daniel Cristea, „Cărtărescu are umor”, în *Observator cultural*, nr. 606, 2011, http://www.observatorcultural.ro/Cartarescu-are-umor*articleID_26342-articles_details.html [accesat în 12.05.2013].
 19. Enache, Daniel Cristea, „Crize”, în *Observator cultural*, Nr. 324, 7-13 iulie 2011, <http://www.romaniaculturala.ro/articol.php?cod=16812>, [accesat în 10.04.2013].
 20. Goldiș, Alex, „O carte fără poze”, în *Ziarul financiar*, din 16 iun. 2010. <http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/o-carte-fara-poze-6425304>, [accesate în 20 iulie 2012].
 21. Lefter, Ion Bogdan, „Enciclopedia lui Cărtărescu: despre zmei și nu numai”, în *Observator cultural*, nr.188, 2003, <http://www.observatorcultural.ro/Enciclopedia-lui->

- [Cartarescu-despre-zmei-si-nu-numai*articleID_9234-articles_details.html](#), [accesat în 14.04.2013]
22. Mazzoni, Bruno, *Provo vergogna*, accesat de pe <http://cisadu2.let.uniroma1.it/air/interventi.htm> [accesat în 14.06.2012].
 23. Ștefănescu, Alex, „Mircea Cărtărescu – proză”, în *România literară*, nr. 30, 2004, http://www.romlit.ro/mircea_crtrescu_proz, [accesat în oct. 2012].
 24. Ursa, Mihaela, „Ieșirea din literatură, întoarcerea la scris”, în *Apostrof*, nr. 9, 2011, <http://www.revista-apostrof.ro/articole.php?id=1555>, [accesat în 10.04.2013]
 25. Wunenburger, Jean-Jacques, *Le désert et l'imagination cosmopoétique*:http://www.geopoetique.net/archipel_fr/institut/cahiers/col2_jjw.html[accesat în 12.10.2012]